

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1902. Andra Kammaren. N:o 46.

Torsdagen den 8 maj.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Sammanträdet leddes af herr vice talmannen.

§ 1.

Föredrogos, men blefvo åter bordlagda statsutskottets utlåtanden n:is 72—74.

§ 2.

Efter föredragning härupå af statsutskottets memorial n:o 75, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande rikstatsens tionde hufvudtitel, blef den i berörda memorial föreslagna voteringspropositionen godkänd.

§ 3.

Statsutskottets härefter föredragna utlåtande n:o 76 blef på begäran åter bordlagdt.

§ 4.

Föredrogos och lades till handlingarna bevillningsutskottets memorial n:o 36, i anledning af återremiss af det vid utskottets betänkande n:o 25, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående en inkomstskatt för år 1903, fogade formulär till uppgift vid skattskyldigs taxering.

§ 5.

Vidare föredrogos, men blefvo å nyo bordlagda bankoutskottets memorial n:o 11, sammansatta banko- och lagutskottets utlåtande n:o 4, lagutskottets utlåtanden n:is 50—55, särskilda utskottets n:o 2 utlåtande, n:o 5, Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden, n:is 37 och 38 samt Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 39.

§ 6.

Ordet lemnades på begäran till

Herr *Larsson* i Mörtlösa, som yttrade: Jag tillåter mig hemställa, att kammaren behagade besluta, att statsutskottets utlåtande n:o 76 med anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag till nya byggnader för armén m. m. äfvensom i ämnet väckta motioner måtte få uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden vid morgondagens plenum.

Hvad herr *Larsson* i Mörtlösa sålunda hemställt bifölls.

§ 7.

Härefter föredrogs Första Kammarens protokollsutdrag n:o 242, innefattande delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 19, angående en af herr *A. Petersson* med flere väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående patientafgifterna vid upptagningsanstalter för sinnessjuka; och beslöt Andra Kammaren hänvisa ifrågavarande ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 2.

§ 8.

Herr *C. A. Lindhagen* aflemnade en motion, n:o 204, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af den kronan tillkommande jordegareandel i grufva.

Denna motion hänvisades till lagutskottet.

§ 9.

Anmälades och godkändes Riksdagens kanslis förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 81, angående koncession å vissa gränsbanor,

n:o 82, angående undervisnings-, examens- och studieväsendet vid rikets universitet och karolinska mediko-kirurgiska institutet,

n:o 83, angående offentliga revisorer, och

n:o 84, angående statsbidrag åt sockenbibliotek och med dem jemförliga boksamlingar.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *C. G. Österberg* under den 9 innevarande maj.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,⁴⁸ e. m.

In fidem
Herman Palmgren.

Fredagen den 9 maj.

Kl. 1 e. m.

Sammanträdet leddes af herr vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 2 innevarande maj.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkareintyg:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare, landshöfding *L. W. Lothigius* i följd af katarrh i de öfre luftvägarne är förhindrad att under de närmaste dagarne lemna sina rum intyggar
Stockholm den 9 maj 1902.

L. Grundberg,
legitimerad läkare.

§ 3.

På hemställan af herr vice talmannen, som förmälde sig hafva angående tiden för omröstningarna samrådt med Första Kammarens talman, beslöt kammaren för sin del, att gemensamma omröstningar skulle måndagen den 12 innevarande maj företagas i afseende å de voteringspropositioner, som då af kamrarne blifvit godkända.

§ 4.

Angående
anslag till
nya bygg-
nader för
armén
m. m.

Till afgörande förelåg statsutskottets utlåtande n:o 76, med anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag till nya byggnader för armén m. m. äfvensom i ämnet väckta motioner.

Uti punkten 36 under fjerde hufvudtiteln hade Kongl. Maj:t i den till Riksdagen den 14 januari innevarande år aflättna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof föreslagit Riksdagen att till uppförande af nya byggnader för armén på extra stat för åren 1903, 1904 och 1905 bevilja ett belopp af 21,000,000 kronor samt deraf för år 1903 anvisa 7,000,000 kronor.

I sammanhang med denna fråga hade utskottet till behandling förehått två inom Andra Kammaren väckta motioner, n:is 103 och 126.

Uti den förra af dessa, afgifven af herr *O. A. Ericsson* i Ofvannmyra m. fl., hade yrkats:

a) att Riksdagen måtte på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts under fjerde hufvudtiteln punkt 36 i innevarande års statsverksproposition gjorda framställning, att dels till uppförande af nya och dels till utvidgande af redan befintliga kasernetablissemang för fästnings-trupparna och artilleriet ansloges ett belopp, som efter vederbörande utskotts granskning dertill kunde anses erforderligt, samt deraf för år 1903 på extra stat anvisades 6,000,000 kronor, och

b) att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t till nästa Riksdag låta utarbета fullständigt förslag till de ändringar samt ny- och tillbyggnader af baracker m. m. å nuvarande mötesplatser, som kunde anses erforderliga för att tillgodose infanteriets och öfriga i motionen förut ej omnämnda truppförbands behof för såväl sommar- som blifvande vinterförläggning.

Uti motionen n:o 126, väckt af herr *N. Svensson* i Olseröd m. fl., hade hemställts, att Riksdagen för närvarande ej måtte bifalla det åt Hallands regemente för nybyggnader äskade anslaget 1,157,000 kronor, och att således det under punkt 36 i fjerde hufvudtiteln begärda anslaget af 21,000,000 kronor måtte nedsättas med nämnda belopp eller till 19,843,000 kronor.

Slutligen hade utskottet i samband härmed till pröfning upptagit Kongl. Maj:ts under punkten 35 af fjerde hufvudtiteln gjorda framställning om anslag till fortsättande af arbetena å rikets landt-befästningar, i hvad densamma angår beviljande af medel till befälsbyggnader vid Boden—Karlsborgs artilleriregementes etablissemang i Boden, för hvilka kostnaderna beräknas till 300,000 kronor, deraf för år 1903 begärts 100,000 kronor.

Utskottet hemställde:

a) att Riksdagen, med anledning af Kongl. Maj:ts i den till Riksdagen den 14 januari 1902 aflättna propositionen angående

statsverkets tillstånd och behof uti punkten 36 under fjerde hufvudtiteln gjorda framställning samt herr Ericssons i Ofvanmyra m. fl. förenämnda motion hvad dess mom. a) beträffade och herr Svenssons i Olseröd m. fl. ofvan omförmälda motion, måtte till uppförande af nya byggnader för armén, dock icke för Hallands regemente, Smålands husarregemente eller Vestmanlands regemente, bevilja ett belopp af 16,620,000 kronor och deraf på extra stat för år 1903 anvisa 5,540,000 kronor;

b) att, med anledning af det uti mom. b) af herr Ericssons i Ofvanmyra m. fl. berörda motion framställda yrkande, Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t måtte låta verkställa och för Riksdagen framlägga utredning, i hvad mån för de truppförband, hvilka för närvarande egde mötesplatser å landsbygden, kasernetablissemanten lämpligen måtte kunna å sagda mötesplatser förläggas, samt i sådant fall afgifva förslag till de arbeten, som der blefve erforderliga, och i motsatt fall förslag till de nuvarande mötesplatsernas disposition; samt

c) att Riksdagen måtte, med bifall till Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjerde hufvudtiteln uti punkten 35 gjorda framställning, i den mån densamma icke redan blifvit af Riksdagen till pröfning upptagen, för uppförande af befälsbyggnader vid Boden—Karlsborgs artilleriregementes etablissemant i Boden bevilja 300,000 kronor och deraf å extra stat för år 1903 anvisa 100,000 kronor.

Vid utlåtandet var fogad reservation af herrar *Chr. Lundeberg, H. P. P. Tamm, A. G. L. Billing, friherre J. T. Gripenstedt, F. E. Pettersson, N. Fosser, greve P. O. L. Klingspor, E. Fränckel, greve K. A. Posse, L. Grundberg, greve C. O. Taube* och friherre *C. J. Rappe*, hvilka föreslagit:

a) att Riksdagen, med afslag å såväl herr Ericssons i Ofvanmyra m. fl. förenämnda motion hvad dess mom. a) beträffade som herr Svenssons i Olseröd m. fl. ofvanberörda motion, måtte på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts i den till Riksdagen den 14 januari 1902 aflättna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof uti punkten 36 under fjerde hufvudtiteln gjorda framställning, att Riksdagen till uppförande af nya byggnader för armén beviljade ett belopp af 19,950,000 kronor och deraf på extra på stat för år 1903 anvisade 6,650,000 kronor;

b) att det uti mom. b) af herr Ericssons i Ofvanmyra m. fl. ofvan omförmälda motion framställda yrkande icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt

c) att Riksdagen måtte, med bifall till Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjerde hufvudtiteln uti punkten 35 gjorda framställning, i den mån densamma icke redan blifvit af Riksdagen till pröfning upptagen, för uppförande af befälsbyggnader vid Boden—Karlsborgs artilleriregementes etablissemant i Boden bevilja 300,000 kronor och deraf å extra stat för år 1903 anvisa 100,000 kronor.

Sedan utskottets under *momentet a)* gjorda hemställan blifvit uppläst, lemnades på begäran ordet till

*Angående
anslag till
nya byggnader för
armén
m. m.
(Forts.)*

Angående
anslag till
nya byggnader för
armén
m. m.
(Forts.)

Friherre Ericson, som anförde: Herr vice talman, mine herrar! Den fråga, som nu föreligger till pröfning och afgörande, är en mycket stor och betydelsefull fråga, icke endast därför, att de belopp, som erfordras för förslaget genomförande, äro högst betydliga, utan äfven och kanske framför allt därför, att våra värnpliktige, generation efter generation, under tiotal af år framåt, kanske under hela det närmaste seklet, skola tillbringa en afsevärd del af sin ungdom inom de militära etablissement det här gäller att avsluta om.

Vi måste erkänna, att regeringen, innan den framlagt frågan till Riksdagens pröfning, egnat den en grundlig beredning. Äfven utskottet har i vissa afseenden behandlat den med mycken omsorg. När man studerar utskottets betänkande, finner man sålunda, att utskottet noggrant uttalar sig om, huru dessa etablissement böra vara beskaffade, huruvida de böra byggas i 2, 3 eller 4 våningar, huruvida arrestlokalerna böra ligga i särskilda hus eller i källarvåningarne till kanslihusen m. m. I dessa afseenden har också utskottet i sin helhet varit enigt; och vi kunna vara temligen förvissade om, att, efter den grundliga behandling, som sålunda egnats åt frågan, och de direktiv, som af utskottet gifvits, det bästa möjliga helt säkert kommer att åstadkommas, när byggnaderna skola uppföras.

Men den viktigaste delen af frågan och den, som nog mest kommer att framkalla delade åsigter, är, huruvida dessa etablissement böra förläggas på landsbygden eller i städernas närhet. Utskottet framhåller icke något skäl för, att de skola förläggas vare sig på ena eller andra hållet, utan säger endast, att frågan är af stor betydelse och hemställer därför, att en ytterligare utredning måtte göras af Kongl. Maj:t. Skillnaden mellan utskottets hemställan och motionärernas förslag härutinnan är, att utskottet endast hemställer om en utredning, huruvida eller i hvad mån det skulle kunna vara lämpligt att förlägga etablissementen på landsbygden, då deremot motionärerna i sitt yrkande klart och tydligt säga, att det afgjordt vore lämpligast att förlägga dem till landsbygden. När man därför vill söka gendrifva de skäl, som framhållits för etablissementens förläggande på landsbygden, får man således vända sig mot de skäl, som motionärerna andragit för sitt yrkande.

I nämnda afseende framhålla motionärerna dels ekonomiska hänsyn, dels hänsynen till de värnpliktiges öfningar och dels sedlighets hänsyn.

Hvad då först angår den ekonomiska sidan af saken, tror jag, att man allvarligt kan draga i tvifvel, huruvida de verkligen i detta afseende kunna ha rätt. Motionärerna säga, att, om etablissementen förlades till mötesplatserna, det endast erfordrades tillbyggnads- och kompletteringsarbeten. Häraf framgår ju påtagligt, att de anse, att de byggnader, som nu finnas på mötesplatserna, skola kunna användas för framtida behof. Om vi då se på backarna, så är flertalet af dem byggt för en 20 à 25 år sedan, men byggt med hänsyn till en förläggning under några veckor

af sommaren. Redan nu under öfvergångsperioden ha vi öfnin-
gar, som börja i början af maj och sluta först under september.
Kongl. Maj:t har därför också ansett nödigt att vända sig till
Riksdagen med begäran, att Riksdagen ville anvisa medel till upp-
hjelpande af de nuvarande barackerna, så att de kunde blifva så
att säga beboeliga för våra värnpliktige under öfvergångsperioden.
Någon tanke på, att de skulle kunna användas för vinterförlägg-
ning, har således Kongl. Maj:t ej haft. Riksdagen anvisade därför
också för nämnda ändamål bortåt 2,000,000 kronor.

Dessa baracker äro också i stort sedt rent af helsofarliga.
Det finnes ingen möjlighet att få bort de smittoämnen, som der
finnas, oaktadt det göres hvad göras kan därför. Inom det om-
råde, der jag har min verksamhet t. ex., göra vi ett par veckor
före hvarje möte allt trävirke i barackerna så rent som möjligt
med borste och såpa, hvarefter det bestrykes med formalin. Denna
behandling kan ju icke likställas med en ordentlig desinficering —
barackerna kunna icke desinficieras — men den bidrager dock i
någon mån till att gömslen och vråar blifva rena. Smittoämnena
deremot sitta oftast kvar.

Jag talade i går med öfverste Björnin om denna sak. Han
berättade för mig, att inom det militärområde, der han för befä-
let, hade man i år låtit två gånger bestryka barackerna med for-
malin, men detta oaktadt fick han i går telegram om, att difteri
utbrutit i en af dem. Det är ju möjligt, att sjukdomen kan vara
medförd, men det kan också hända, att smittan funnits i barac-
ken. Tillvaron i dessa baracker är derjemte för vår ungdom
verkligen så obehaglig, som den gerna kan vara. Luften är
der under nätterna alldeles förfärlig. Man kan icke öka luftvexlin-
gen, ty då blir det drag, och man riskerar, att pojkarne kunna få
lunginflammation. Utan öfverdrift kan om våra baracker sägas,
att de i stort sedt icke förtjena annat än att brännas upp eller på
sin höjd användas till bränsle.

Hvad mathallarne angår, så bestå de ju endast af tak på stol-
par och på sina ställen äfven af väggar och kunna således icke
användas vid en vinterförläggning. Detsamma är förhållandet med
kokhusen; och arrestlokalerna kunna ej heller användas om
vintern.

Så kommer jag till de stora förrådshusen. De skulle ju kunna
användas, men såsom herrarne behagade finna af betänkandet, har
granskningsnämnden sagt, att vid de nya etablissemmenten måste
hvarje kompani ha sin egen rustkammare. Dessa behöfvas icke
endast för det dagliga behofvet, utan äfven för hela mobiliserings-
behofvet. Kompanichefen, som ansvarar för alla kompaniets per-
sedlar och tillhörigheter, måste därför kunna låsa in dem i rust-
kammaren. Endast dermed kan man, såsom granskningsnämnden
med mycken rätt säger, tala om en verklig persedelvård. Det är
nödvändigt, att dessa rustkammare ligga invid kompanibyggnad-
erna, ty så snart en persedel blifvit använd, skall den, så framt
den icke blifvit öfverlemnad till soldatens enskilda vård, genast
inlemnas i rustkammaren. I följd häraf blir det antal persedlar,

Angående
anslag till
nya bygg-
nader för
armén
m. m.
(Forts.)

Angående
anslag till
nya bygg-
nader för
armén
m. m.
(Forts.)

som står direkt under förrådsförvaltningens vård, ej större, än att de kunna rymmas i de lokaler, som äro afsedda att inredas å kasernevindarna. Herrarne finna också af utskottets redogörelser för de byggnader, som äro afsedda att uppföras, att några förrådslus ej förekomma.

Bland de förrådshus, som förekomma på mötesplatserna och som skulle kunna användas, äro gevärsförråden, dock med det vilkor, att vid dessa måste byggas verkstäder. Och detsamma är förhållandet med ammunitionsförråden.

Hvad sjukhusen beträffar, är det möjligt, att ett eller annat skulle kunna användas. Inom det område, der jag har min verksamhet, är det endast en öfningsplats, der sjukhuset skulle kunna ändras så, att det blefve användbart under vintern. Men oaktadt stora kostnader derpå måste nedläggas, komme det ändock att blifva otillfredsställande.

I fråga om officers- och underofficersbyggnaderna, så äro de öfverallt mycket provisionella. Det finnes ingen möjlighet, att de skulle kunna användas för vinterbehof. De måste därför aldeles lemnas ur räkningen.

Motionärerna hafva vidare fäst sig vid de vattenledningar, som finnas på mötesplatserna. Dessa äro emellertid i allmänhet ytterst provisionella och tillfälliga. Inom det område, der jag verkar, finnas vid två regementen icke vattenledningar, och der sådana finnas, äro de endast afsedda att tillfredsställa behofven för tvättning och matlagning. Behofvet af dricksvatten är deremot icke tillfredsstäldt genom dem. Det lider därför intet tvifvel, att om vi skola bygga etablissemanten på mötesplatserna, få vi i de alla flesta fall tänka på att anlägga fullkomligt nya vattenledningar. I samband dermed måste äfven anläggas kloakledningar, ty sådana finnas i regel icke på mötesplatserna.

Vidare måste vi tänka på belyningsfrågan. Vare sig det skall användas gas, elektricitet eller acetylen, måste särskilda anordningar i sådant afseende vidtagas på mötesplatserna.

Förläggas åter regementena till städerna, så åtaga sig dessa att framdraga vatten-, kloak- och belyningsledningar ända till etablissemantens områden. Sedermera får naturligtvis staten likasom alla andra betala för förbrukningen af vatten och för användandet af belyningsanordningarne. Detta kommer emellertid att högst väsentligt nedsätta anläggningskostnaden.

Skola etablissemanten förläggas på landet, tillkommer en kostnad, som icke skulle erfordras i städerna och som är högst betydande. Hvar skall man göra af alla officers- och underofficersfamiljerna? Härpå har man genmält: Det växer upp villastäder omkring dylika förläggningsorter. Till svar härå må hänvisas till förhållandena vid Karlsborg. Den der förlagda volontärskolan pågår äfven vintertid, och minst ett tiotal officerare och underofficerare skulle önska att kunna medföra familj, men detta oaktadt har der under 25 år icke en enda villa blifvit byggd. Det finnes icke större anledning att tro, att kring de nu ifrågasatta nya militär-

kolonierna på landet skulle uppväxa villastäder, som kunde vara tillfredsställande.

Utan öfverdrift kan sägas, att om man gör en kalkyl angående förhållandena vid våra infanteriregementen, så skall man finna, att af officerarne omkring ett 40 tal och af underofficerarne omkring ett 30-tal vid hvarje regemente äro gifta. Hvad underofficerarne beträffar, äro visserligen bostäder delvis åt dem beredda i kasernerna, i det att, om jag minnes rätt, åtta fanjunkare och fyra sergeanter sålunda erhålla bostad. Men det blir i alla fall femton à tjugu gifta underofficerare, som måste skaffa sig bostäder utom etablissementen. Det är aldeles säkert, att staten ej skulle kunna undgå att tänka på bostäder åt befälet, om regementena skulle förläggas till landsbygden.

*Angående
anslag till
nya bygg-
nader för
armén
m. m.
(Forts.)*

Hvartill detta med afseende å kostnaderna skulle peka hän, kunna herrarne finna af de uppgjorda beräkningarne å nybyggnadskostnaderna för två regementen af samma storlek, nemligen Karlskrona grenadierregemente och Vaxholms grenadierregemente. För det förra regementet har kostnaden beräknats till 845,500 kronor. Der behöfvas nemligen icke byggnader för befälet, enär befälet bor i staden. I Vaxholm åter, hvarest man måste bygga för befälet, uppgå kostnaderna till 1,112,000 kronor. Nu känner jag icke till detaljerna, och det är ju mycket möjligt, att en del terrasseringsarbeten ställa sig dyrare än i Vaxholm än i Karlskrona. Jag vågar icke yttra mig derom. Men af denna jemförelse lär i alla händelser framgå, att det är af stor betydelse, huruvida man behöfver bygga för befälet eller icke. Jag tror icke, att jag öfverdrifver — de, som särskildt hafva egnat sig åt granskningen af hithörande kostnadsfrågor, skola erkänna, att jag ej gör det — om jag säger, att kostnaden för uppförandet af etablissementen vid regementena kommer att ökas med 25 à 30 procent, derest jemväl befälsbyggnader måste uppföras.

Vill man således se denna fråga allvarligt samt noga granska dess innebörd och de förhållanden, som vid dess bedömande oafvisligen måste tagas i betraktande, så tror jag icke, att man kan undgå att komma till det resultat, att det komme att ställa sig ojemförligt mycket dyrare att bygga på landsbygden än i städerna.

Vidare framhålla motionärerna, att det ur öfningssynpunkt skulle vara mera tillfredsställande att förlägga regementena på landsbygden än i närheten af städerna. Ja, det kan ju tyckas så, när man helt flygtigt tänker på saken. Men jag skall be att få påpeka några synpunkter, som ej böra förbises.

När man nu för tiden utser förläggningssort för ett truppförband, så tänker man i främsta rummet på, att det finnes lämplig terräng för tillämpningsöfningar i närheten. Man fordrar, att inom ett afstånd af en half eller hel mil från etablissementen skola finnas områden, hvarest man med fördel kan drifva sådana öfningar. Hvad som behöfves för den formella exercisen är ju deremot jemförelsevis lätt att erhålla. Hvad tro herrarne åter, att man tänkte på, när man för hundra år sedan utsåg öfningsplatser? Jo, helt säkert sträckte sig fordringarne då icke längre, än att

Angående
anslag till
nya byggnader för
armén
m. m.
(Forts.)

man begärde en torr, plan och i öfrigt lämplig öfningsplats för drifvandet af rent formel exercis. Sålunda är det ingalunda säkert, att, om man förlägger regementena till de nuvarande mötesplatserna, man derigenom får bättre öfningssterräng. Å andra sidan är det deremot alldeles visst, att man, derest man ej behöfver vara bunden af hänsyn till de nuvarande mötesplatserna, skall kunna förlägga regementena så, att i närheten af förläggningsorterna finnes tillgång på god terräng för tillämpningsöfningar.

En sak, som vid utbildningen af våra rekryter ingalunda är utan sin ganska stora betydelse, är möjligheten att hos dem framkalla en viss hurtighet, raskhet och vakenhet. När vi få in våra ynglingar — särskildt ynglingarne från landet — så äro de ofta mycket tröga. Det är nästan förenadt med svårighet att få ett enda ord ur dem. Dock får jag erkänna, att detta var förhållandet mera förr än nu. Jag vill emellertid betona vigten af att få dem vakna och hurtiga. Herrarne inse nog alla, af hvilken stor betydelse det är, att rekryterna genast gifva svar på tal, att de hafva hållning och pli o. s. v. Nu gifver erfarenheten ovedersägligen vid handen, att de af våra indelta stamrekryter, som hafva utbildats i Gefle för femte fördelningen och i Norrköping för andra fördelningen, i detta afseende ligga betydligt öfver dem, som hafva utbildats vid mötesplatserna. De förra rekryterna äro afgjort mera vakna, lifliga och hurtiga i sitt väsen än de senare. Herrarne skola icke tro, att detta är en bagatell. Det är ingen bagatell, utan en fråga af ganska stor betydelse.

Slutligen är det ännu ett skäl, på grund hvaraf jag för min del är mycket benägen för att vi skola förlägga etablissementen i allmänhet till städernas närhet. Derigenom skulle nemligen åstadkommas mera förbindelse mellan det militära arbetet och den civila befolkningen. Om vi afhålla våra öfningar i närheten af städerna, så komma de, vare sig de afse formel exercis eller tillämpningsöfningar, att ega rum, så att säga, under allmänhetens ögon. Allmänheten kan då följa öfningarna och, om den är intresserad för desamma, se, huru de fortskrida dag efter dag. Detta väcker allmänhetens intresse, och det blir en förbindelse mellan allmänheten och de militära elementen hvad deras öfningar vidkommer, hvilket icke blir annat än afgjort välsignelsebringande. På landet ser ingen människa på våra öfningar, utom möjligen någon enstaka individ. Den stora allmänheten har icke något begrepp om eller någon känsla af, huru våra öfningar bedrifvas på mötesplatserna. Ligga de i närheten af städerna, kan allmänheten följa öfningarne dag för dag, och våra öfningar ligga fullkomligt, så att säga, under allmänhetens ögon. Således tror jag, att, äfven om vi taga saken ur öfningssynpunkt, motionärens åsichter äro felaktiga och att vi ingalunda skola förlora ur öfningssynpunkt, om vi i allmänhet lägga etablissementen nära städerna i stället för på landet.

När jag talar om deras förläggande vid städerna och motionärerna om deras förläggande på landsbygden, mena motionärerna och jag helt visst detsamma, i det att motionärerna anse, att *i regeln*

etablissemanten skola förläggas på landet och blott undantagsvis vid städerna, liksom jag menar, att de *i allmänhet* skola förläggas vid städerna och blott undantagsvis på landet.

Så kommer den tredje synpunkten, som motionärerna framhålla och som icke är mindre vägande, nemligen sedlighetssynpunkten. Det kan ju tyckas, som skulle det vara gifvet, att det i afseende på sedligheten skulle ställa sig bättre på landet än i städerna. Hvad nu sedligheten i och för sig vidkommer, vet jag icke, om den är större på landet än i städerna, och jag har icke studerat statistiken i detta afseende, men det qvittar lika, ty hvad motionärerna ha velat framhålla är, att följderna af osedligt lif på ett annat och förderfligare sätt göra sig gällande i städerna; deri ha motionärerna också otvifvelaktigt fullkomligt rätt, men motionärerna begå det felet och det grofva felet, att de anse, att dessa mötesplatser och trakten kring dem äro detsamma som det vanliga landet. Nej, långt, långt derifrån, mine herrar! Har man någon erfarenhet af förhållandena kring våra mötesplatser i närvarande stund, vet man ju, att många giftiga nästen för otukt och dylikt finnas i deras närhet. Jag vill blott nämna, att för någon tid sedan infordrades af arméfördelningscheferna från regementscheferna yttranden angående borttagande af öltskänkningsrätten från marketenterierna. Vi hade fått befallning derom från krigsstyrelsen. I allmänhet voro regementscheferna rätt benägna därför, men de gjorde den invändningen, att, om öltskänkningsrätten vid mötesplatserna borttages, vi naturligtvis rundt omkring dessa få lönkrogar, och dem kunna vi icke reda oss mot; och det var på grund af erfarenheten om allt det otyg, som samlade sig kring dessa etablissemant, som de allvarligt drogo sig för att taga bort öltskänkningsrätten från marketenterierna. Dessa kunna de nemligen öfvervaka, deremot är det icke möjligt att öfvervaka de lönkrogar, som då skulle uppstå i närheten af mötesplatserna. Vi skola komma i håg, att den militära ordningsmaktens befogenhet sträcker sig icke utom mötesplatsen. Der utanför är det den civila ordningsmakten, som skall inskrida. Den civila ordningsmakten representeras af kronfogden. Herrarne kunna icke begära, att han skall kunna öfva någon strängare tillsyn, icke heller kan man begära det af länsmännen, utan det tillsättes vanligen i den kommun, der mötesplatsen är belägen, en så kallad ordningsman. Det är en hygglig och stadgad arbetare, men om jag får vädja till den erfarenhet jag haft under många år, så såg jag ingen annan effekt af hans verksamhet, än att han en och annan gång tog en karl, som var full, och ledde in honom till militärvakten, och vi fingo sedan taga hand om karlen. Nej, mina herrar, vi skola vara mycket rädda för just hvad som alstras och frodas i närheten af dylika militärkolonier; det är städernas afskum, som drar sig dit. Det är med städernas afskum vi få slitas redan nu vid mötesplatserna, och detta skulle blifva fallet ännu mera med de mycket mera varaktiga etablissemant, som äro afsedda att förläggas till landsbygden.

Det är sant, att i städerna finnes en hel del frestelser, hvem

*Angående
anslag till
nya byggnader
för
armén
m. m.
(Forts.)*

Angående
anslag till
nya bygg-
nader för
armén
m. m.
(Forts.)

kan bestrida det? Men vi få också ihågkomma, att i städerna finnas åtskilliga slag af förströelser af förädlande art; der finnas t. ex. muséer och vacker musik äfvensom umgänge icke allenast i militära kretsar, utan äfven i civila kretsar — korteligen en mängd förströelser för ungdomen på det ena eller andra sättet af skilda arter, som icke finnas att tillgå på landsbygden.

Jag tror således, att om herrarne vilja öfverväga såväl det ena som det andra, skola herrarne komma till det resultat — jag har åtminstone den bestämda öfvertygelsen, grundad på lång erfarenhet i detta afseende — att frestelser visserligen finnas i städerna, men faran i det afseende, som motionärerna afse, är långt större i de militära kolonierna än i städerna, der osedligheten på vederbörligt sätt öfvervakas.

Så ha vi slutligen en annan fråga, som vi nog icke böra helt och hållet förbigå. Motionärerna framhålla här, att de tro, att vid valet af förläggningssort hänsynen till officerarnes bekvämlighet var den öfvervägande för att icke säga bestämmande. Motionärerna hafva helt visst mycket rätt deri, att hänsyn för officerarnes och underofficerarnes bekvämlighet icke får vara af afgörande betydelse. Å andra sidan ha de orätt, om de fränkänna dessa omständigheter *allt* slags betydelse. Att blott tala om officerarne härvidlag är orätt, ty det gäller lika mycket underofficerarne och volontärerna. Om etablissemmenten läggas på sådana platser, som icke äro tilltalande, kunna herrarne vara öfvertygade om, att rekryteringen af volontärerna är lika svår som af officerare och underofficerare. Försvåras rekryteringen af officerare, så försvåras rekryteringen af underofficerare, och försvåras rekryteringen af underofficerare, så försvåras rekryteringen af volontärer. Officerare, underofficerare och volontärer rekryteras ju på grund af frivilligt aftal, och om således anordningarne i den ena eller andra riktningen icke äro för dem tilltalande, då låta de icke engagera sig, eller äfven om vi skola kunna skaffa oss officerare, underofficerare och volontärer i tillräckligt antal, få vi icke så qualificeradt folk, som vi vilja, att dessa förgångsmän för ungdomen under utbildningstiden skola vara. Frågan är icke alldeles så betydelselös, som motionärerna i viss mån vilja göra den till.

Om jag går frågan närmare inpå lifvet och ser den ur den ekonomiska synpunkten för befälet, tror jag, att det skall ställa sig likgiltigt. Å ena sidan vinna de visserligen bestämdt, ekonomiskt sedt, i det afseendet, att staten skall bygga för dem och de få bostad in natura, hvilket är en stor ekonomisk fördel mot om de skulle hyra mot hyresersättning. Å andra sidan blir det dyrare för dem i det afseendet, att de få skicka sina barn i skolan o. s. v. Emellertid kan, som sagdt, vid de militära etablissemment, som skulle skapas på landsbygden, icke i någon mån finnas de förädlande och behagliga förströelser och tidsfördrif, som en stad kan bjuda på. Med ett ord, dessa militärkolonier kunna sägas hafva landets alla olägenheter utan att ha landets företräden och förtjenster. Nu kunna herrarne tycka, att det är konstigt att påstå, att det skulle vara ofrefligt på landet. Ja, att sitta på ett

hemman å det egentliga landet, det är den mest afundsvärda tillvaro, som gerna kan gifvas, men tillvaron i en sådan militärkoloni på en öfningsplats har icke någon jemförbar punkt med lifvet på landet i allmänhet. Med ett dylikt ensidigt lif utan andra förstörelser än det dagliga arbetet kan det möjligen ha någon sorts berättigande, om man hyser farhågor för, att spel och drycken-skap skola kunna vinna något insteg bland befälet. Jag för min del hyser visserligen inga farhågor i detta afseende, därför att jag är öfvertygad om, att vi högre befäl skola veta att tillse, såsom vår pligt är, att någonting dylikt icke vinner insteg. Men om den utomstående, som icke känner det högre befälets förmåga att granska och öfvervaka i detta hänseende, hyser den farhågan, skall det visserligen icke förvåna mig.

Det finnes emellertid ytterligare ett skäl, hvarför jag tycker, att det är olämpligt att, på sätt föreslagits, skapa militärkolonier på landsbygden. Det talades här förlidet år, då försvarsfrågan var före, mycket om militarismen, att militärerna bilda en kast i staten, o. s. v. Ja väl, mine herrar, jag vet icke, att någon åtgärd kunde vidtagas, som kraftigare skulle bidra till att af militärerna bilda en kast i staten än just den åtgärden, som motionärerna påyrka, nemligen skapandet af dylika militärkolonier på landsbygden. Der ligga ju militärerna helt och hållet slutna inom sig, ty något tillfälle till umgänge finnes ju icke mellan militärer och civila, utan militärerna äro helt och hållet hänvisade till hvarandra i detta afseende. Deras verksamhet i och för sig är ensidig och inljuder mer eller mindre till visst afskiljande från de civila elementen. Detta afskiljande skall tvärtom motarbetas så mycket som möjligt, och om vi se på våra militärer i allmänhet, lefva de liksom andra medborgare ömsom med civila och ömsom sina kolleger. Läger man dem deremot på detta sätt ute på landsbygden, då blifva de fullkomligt afskilda från de civila elementen, och det är fara för, att en militarism, och till på köpet en militarism af sämsta slag, skall utveckla sig. Redan detta missförhållande, som måste uppstå, om man ginge till väga så, som motionärerna vilja, vore tillräckligt för mig att bestämdt sätta mig emot, att etablissementen förläggas på landsbygden.

Jag ber eder, mine herrar, att taga denna fråga mycket allvarligt i öfvervägande, ty vi skola bemöda oss att så ordna förhållandena, att militärerna icke bilda en kast i staten, utan att de skola uppgå i de allmänt medborgerliga, civila elementen. Det är sådana militärer vi vilja ha, ingalunda någon militarism i dålig bemärkelse. Jag tror således, att om man äfven tar hänsyn till dessa förhållanden, skall man komma till det resultatet, att det bästa och klokaste är att förlägga etablissementen i närheten af städerna och icke i regel på landsbygden.

Jag har nu försökt att angifva några skäl mot de skäl, hvilka af motionärerna äro framhållna för att dessa militäretablissement i allmänhet böra förläggas till landsbygden. Utan den allra ringaste tvekan och med den fastaste öfvertygelse -- och denna är grundad på en rätt lång erfarenhet af lithörande frågor och

*Angående
anslag till
nya bygg-
nader för
armén
m. m.
(Forts.)*

Angående
anslag till
nya bygg-
nader för
armén
m. m.
(Forts.)

förhållanden — är det alltså, som jag uppmanar herrarne att icke följa utskottet i detta afseende, ty utskottet har här råkat på villovägar, utan förena sig med reservanterna.

För min del ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservanternas hemställan.

Herr Pantzarhielm: Den meningsskiljaktighet, som gifver sig tillkänna i detta betänkande mellan utskottsledamöterna från Första Kammaren och ledamöterna från Andra Kammaren, har sin orsak i en olika uppfattning i fråga om bestämmanderätten, då det gäller att afgöra de nya etablissemens förläggningssorter. Första Kammarens ledamöter säga i sin reservation, att i öfverensstämmelse med hvad Riksdagen i skrivelse år 1894 uttalat, frågan rörande förläggningsplatserna för ifrågavarande truppförband är ett ämne, som lämpligast bör öfverlemnas till Kongl. Maj:ts pröfning; och de tillägga, att de äro i allt fall förvissade, att Kongl. Maj:t vid bestämmandet af förläggningssorterna tager i första rummet hänsyn till de taktiska och strategiska skäl, som dervid böra inverka. Andra Kammarens utskottsledamöter, som bestämt det slut, hvartill utskottet kommit, säga å andra sidan, att denna fråga är af sådan vigt, att den bör göras till föremål för noggrann pröfning, och de föreslå därför, att Riksdagen må anhålla, »att Kongl. Maj:t måtte låta verkställa och för Riksdagen framlägga utredning, i hvad mån för de truppförband, hvilka för närvarande ega mötesplatser å landsbygden, kasernetablissemens lämpligen må kunna å sagda mötesplatser förläggas, samt i sådant fall afgifva förslag till de anordningar, som der blifva erforderliga, och i motsatt fall förslag till de nuvarande mötesplatsernas disposition». Hvad mig sjelf beträffar, så har jag redan i mitt anförande under förra årets riksdag, då denna fråga om kasernbyggnaderna var före, uttalat, att jag i denna sak — angående beslutanderätten i fråga om förläggningssorterna — obetingadt ställer mig på Förstakammarledamöternas ståndpunkt. Jag anser nemligen, att det tillkommer Kongl. Maj:t att bestämma den saken. Men å andra sidan förstår jag mycket väl den ståndpunkt, som Andra Kammarens medlemmar af utskottet intagit; och det synes mig, som om man icke skulle kunna ha något skäl att motsätta sig den utredning, som här är begärd. Det, hufvudsakliga skälet för utskottsledamöterna från Andra Kammaren att ställa sig på denna ståndpunkt har åtminstone efter min uppfattning varit af ekonomisk art. Man anser nemligen, att på mötesplatserna redan finnes en del byggnader, som icke lämpligen böra kasseras och raseras och ersättas med nya byggnader, utan att man kan använda dem fortfarande. Att man på detta sätt vill söka nedbringa kostnaderna så mycket som möjligt, det är väl en synpunkt, som är fullkomligt berättigad; och jag hyser också den öfvertygelsen, att Kongl. Maj:t vår bön förutan skall taga hänsyn till dessa förhållanden.

Nu har emellertid den föregående talaren framhållit, att byggnaderna och anordningarne i allmänhet på våra mötesplatser äro af den beskaffenhet, att de icke lämpligen kunna bibehållas och

fortfarande tagas i bruk. Detta har nog sin rigtighet i många fall; men onekligen finnas å andra sidan på en del mötesplatser byggnader, som, om de bli inredda på ett bättre sätt, möjligen fortfarande kunna komma till användning.

Vid bestämmandet af förläggningssorten är det, synes mig, tre synpunkter, som man måste taga i betraktande: för det första den rent militära, för det andra den ekonomiska och slutligen den sociala synpunkten. Jag har nu efter mitt ringa begrepp sökt klargöra frågans läge ur dessa tre olika synpunkter och har dervid kommit till det resultat, att, ur rent militär synpunkt sedt, det torde vara alldeles likgiltigt, huruvida man förlägger dessa etablissemment till städerna eller på landsbygden, under förutsättning likväl, att de öfningsplatser, till hvilka man vill förlägga dem, äro så belägna, att jernvägsstation finnes i deras omedelbara närhet. I annat fall försvåras nemligen en eventuel mobilisering, och underhålls- m. fl. kostnader under vistelsen vid mötesplatsen blifva onödigtvis fördyrade.

Af den föregående talaren har framhållits, att i socialt hänseende hänsyn måste tagas till möjligheten att upprätthålla ordning och redlighet inom förläggningssorterna samt att de väljas så, att upprätthållandet af ordnade familjeförhållanden äro desamma, och underbefäl icke rent af omöjliggöres. Man kan eljest väsentligen försvåra rekryteringen af dessa.

Hvad den ekonomiska sidan af saken beträffar, framhölls det äfven af den föregående talaren, att äfven om man bygger etablissemmenten till ungefärligen samma pris på landet som i städerna, under förutsättning, att kommunikationsförhållandena äro desamma, så är det dock en sak, som kommer till, om man förlägger dem till mötesplatserna, och det är, att man då får bygga bostäder till befälet. Hvad detta kostar, kunna herrarne få ett begrepp om, då kostnaderna för hvarje sådan befälsbyggnad vid ett regemente skulle gå till ungefär 150,000 kronor. Vidare måste man taga i betraktande, att kostnaderna först för uppförandet af ett etablissemment och sedan för underhållet af detsamma kunna bli olika på olika platser, dyrare på ena orten än på den andra.

Jag är således fullt ense med utskottet derom, att en utredning mycket väl kan vara af nöden, och jag kan, som sagdt, ej se något skäl till, hvarför man skulle motsätta sig en sådan. Men sedan kan jag ej följa utskottet längre, då utskottet i betänkandet fortsätter: »Med hänsyn härtill finner sig utskottet böra för närvarande afstyrka anslags beviljande till nybyggnad af kasernetablissemment för Hallands regemente samt för Smålands husarregemente och Vestmanlands regemente». Om vi först börja med Vestmanlands regemente, har ju frågan derom två gånger varit föremål för Kongl. Maj:ts och Riksdagen pröfning. Kongl. Maj:t har granskat och öfvervägt alla omständigheter rörande detta regementes förläggande, och hvad skall då en ytterligare utredning kunna leda till? Ingen kan väl föreställa sig, att Kongl. Maj:t, i fall vi nu skrifva och begära en ny utredning i fråga om Vestmanlands regemente, skall frångå hvad Kongl. Maj:t förut sagt

*Angående
anslag till
nya bygg-
nader för
armén
m. m.*

(Forts.)

Angående
anslag till
nya bygg-
nader för
armén
m. m.
(Forts.)

beträffande detta regemente och den mötesplats, som det för närvarande disponerar, nemligen Salbohed. Det står ju här på sid. 14 en lång utredning om den saken. Der talas ju om, hvad man har att anmärka mot den nuvarande mötesplatsen. Byggnaderna derstädes befinna sig i ett så bristfälligt skick, att deras iständsättande skulle kräfva betydliga kostnader. Derfor erfordras det ett nytt etablissement, som Kongl. Maj:t icke vill förlägga till Salbohed. Tror man då verkligen, att, om man får en ny utredning, denna skulle åstadkomma, att Kongl. Maj:t skulle frångå, hvad Kongl. Maj:t icke en gång, utan många gånger föreslagit?

Men det är ännu något mera, som framgår af denna undersökning af Salbohed och förläggningen af Vestmanlands regemente, och det är, att Kongl. Maj:t här säger, att denna hed i alla händelser fortfarande, åtminstone under några år, måste tagas i anspråk för regementets behof. Deraf kan ju dragas den slutsatsen, att, i den händelse de nuvarande byggnaderna der och sjelfva mötesplatsen blifva öfverflödiga, Kongl. Maj:t kommer att för Riksdagen framlägga förslag till den framtida dispositionen af denna mötesplats, då ej något nytt etablissement der kommer att anläggas. Då man nu får antaga, att Kongl. Maj:t i likhet med Riksdagen vill söka att nedbringa alla kostnader så vidt möjligt är, må man väl ej tro, att Kongl. Maj:t ännar bestå sig den lyxen att ha etablissementet förlagdt på ett håll och en särskild mötesplats på ett annat. Meningen är, så vidt jag har mig bekant, att de nya områden, som vederbörande orter skola lemna för de nya etablissementen, skola tilltagas i så pass stor skala, att regementenas öfningar der kunna försiggå. Då jag talar om »öfningar», menar jag naturligtvis de formella öfningar, som kunna försiggå på exercisfältet, hvaremot fälttjenstöfningarne måste ske på annat ställe i terrängen. Det är felaktigt att tro, att dessa fälttjenstöfningar kunna i nämnvärd mån bedrivas på de gamla mötesplatserna. Detta går ej för sig, utan man måste söka sig ut på andra ställen i terrängen. Jag kan nämna ett exempel på en mötesplats, som har i sin omedelbara närhet en ganska bra och omväxlande terräng med hänsyn till taktiska förutsättningar, taktiska stridsöfningar. Men jag har också funnit under min tjenstgöring nere i Skåne — det är i Skåne, som denna plats ligger — att man är ut och är in upprepar förutsättningarne för stridens ordnande, för angrepp och försvar. Det hela blef därför schablonmessigt; man bibringades lätt en bestämd uppfattning om vissa förhållanden, så att vederbörande, när de kommo ut i en ny terräng, hade svårt att reda sig med de ändrade förhållandena. Man bör därför, såvidt möjligt är, söka ny terräng vid dessa fälttjenstöfningar, och dessa kunna ej försiggå på en exercisplats.

För att återgå till saken, synes det mig, som om utskottet ej haft skäl att begära en utredning angående den framtida förläggningen af de ifrågavarande nya byggnaderna och därför motsätta sig beviljandet af medel till ett nytt etablissement för Vestmanlands regemente; ty denna utredning kan, som sagdt, omöjligen leda derhän, att Kongl. Maj:t förändrar sin ståndpunkt i frågan.

Hvad Smålands husarregemente beträffar, hör detta till specialvapnen, och man har ju ansett, att för organisationens jemna och planmessiga fortgång specialvapnen böra först ses till godo, och att man bör uppföra deras byggnader först, så att desamma bli färdiga i god tid och ej komma i vägen för den öfriga organisationen. Det är, synes mig, af stor vikt, att de, som möjligen i föl i sin ifver att drifva igenom härorganisationen icke på förhand hade tillräckligt afvägt de konsekvenser i synnerhet i ekonomiskt afseende, som följa af denna härordning, icke nu söka att lägga hinder i vägen för organisationens jemna fortgång. Det behöfves, mine herrar, ovilkorligen en lojal samverkan mellan regering och Riksdag, i fall vi skola hinna ut under den öfvergångstid, som är bestämd, få omorganisationen genomförd, så att vi någon gång kunna få till stånd en fältmessig armé. Man får därför, som sagdt, icke onödigtvis lägga hinder i vägen, som kunna göra öfvergångstiden, hvilken är tillräckligt lång förut, ännu längre.

Jag finner ej några skäl anförda, som kunna gifva anledning till att nu ej bevilja medel till Smålands husarregementes etablissemment. Det behöfves nu detta etablissemment, oafsedt hvar Kongl. Maj:t vill förlägga detsamma. Äfven om förläggningsorten ej skulle bli den, som man tänkt sig, kan dock detta ej vara tillräckliga skäl för att bereda svårigheter för den lugna och planmessiga fortgången af härorganisationen.

Jag öfvergår nu till Hallands regemente. I den frågan har jag en något olika åsigt — herrarne skola ej tro, att jag har detta därför att jag är skåning, utan det är af allmängiltiga skäl. Hallands regemente är sammansatt af kontingenter från Kristianstads och Hallands län. Dessa län gränsa intill hvarandra, och det synes, som skulle rättvisan fordra, att etablissemmentet delades så, att med hänsyn till de resp. länens kontingenter en del af etablissemmentet förlades i Halland och en del i Skåne. Afståndet mellan två sådana etablissemment kan ej behöfva bli så stort, att det i väsentlig grad försvårar mobiliseringen och samverkan mellan regementets skilda truppförband.

Jag tror således icke, att det här är något hinder att i fråga om Hallands regementes förläggningsort visa rättvisa mot Kristianstads län, som — det måste man erkänna — blifvit mycket styfmoderligt behandladt, enär det får lemna kontingenter af värmpligtige till Hallands, Kronobergs Blekinge och Malmöhus län.

Herr talman! Jag skall nu icke göra något bestämdt yrkande. Men för den händelse de af mig uttalade åsigtarna vinna något understöd i kammaren, skall jag förbehålla mig rätt att under diskussionens gång få framlägga ett bestämdt yrkande.

Herr Schenström: Herr talman! När jag i denna fråga kommer att yttra mig för reservanternas förslag, är det icke blott såsom representant för en stad, dit det vore meningen förlägga ett regemente, nemligen Vestmanlands, utan också därför att äfven jag anser, att det icke vore klokt isolera militäerna på landsbygden, då de lätt kunna komma att bilda en särskild kast. Vill

Angående
anslag till
nya bygg-
nader för
armén
m. m.
(Forts.)

man därför undvika militarism, måste man låta militärerna vistas vid folkrika samhällen, der de få tillfälle umgås med andra samhällsklasser, och hvarest, om så skulle anses behöfligt, kontroll lättare kunde utöfvas med afseende å militära förhållanden. För öfrigt torde det nog icke dröja så länge, förr än äfven i vårt land de militära öfningarna komma att ytterligare utsträckas; det må vi liksom andra folk underkasta oss för att kunna bevara vår sjelfständighet. Detta i allmänhet rörande kaserneringen.

Hvad åter angår frågan om uppskof för vidare utredning, vet jag i sådant fall icke, huru det skulle ställa sig särskildt för Vestmanlands regemente. Den nuvarande, omkring $1\frac{3}{4}$ mil från jernvägsstation belägna mötesplatsen Salbohed, som jag såsom domare i orten känner till och hvarest egostyckning redan egt rum för försäljning af heden, är ej bebyggd annat än för sommarvistelse. Utrymmet för militära öfningar är dåligt, och tillräckligt skjutfält finnes ej, utan vid skarpskjutning hör man talas om, att kulor träffa bebodda hus.

Nu finnes emellertid omkring två kilometer från den bebyggda delen af staden Vesterås en plats, som af samtliga militära myndigheter anses mycket lämplig såsom förläggningsort för Vestmanlands regemente; hvarför skulle det då icke förläggas dit? Icke blir det der värre i sedligt hänseende, ty, såsom förut blifvit vidrördt här i dag, vid utkanterna af mötesplatserna å landet lura nog också faror för ungdomen. Dessutom kommer det nog att gestalta sig så, att af en mötesplats å landet blir snart en köping och så småningom ett stadssamhälle; och hvad kommer man då att vinna?

Jag, herr talman, yrkar bifall till reservanternas förslag.

Häruti instämde herrar *Lorichs*, grefve *Hamilton* och *Burman*.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Jag skall be få anhålla, att äfven mom. b) föredrages, så att diskussionen får röra sig om båda dessa moment. De talare, som hittills hafva haft ordet, hafva också yttrat sig om begge dessa punkter.

Jag anhåller om proposition på denna min hemställan.

Hvad sålunda blifvit hemställt bifölls af kammaren.

Med anledning häraf föredrogs nu utskottets under *momentet b)* gjorda hemställan, hvarefter ordet å nyo lemnades till:

Herr Persson i Stallerhult, som yttrade: Herr talman! De nya byggnader för armén, hvarom här är fråga, hafva i Kongl. Maj:ts proposition beräknats till en kostnad af 22,795,000 kronor.

Utskottet har föreslagit en nedsättning i detta belopp med 4,378,000 kronor. Denna nedsättning har uppkommit på så sätt, att från det af Kongl. Maj:t begärda anslaget uteslutits kostnaderna för uppförande af officersbyggnader vid Boden för Norrbottens regemente 448,500 kronor, samt af kasernetablissemang för Hallands regemente 1,063,500 kronor, för Smålands husarregementet.

mente 997,500 kronor samt för Vestmanlands regemente 1,119,500 kronor. Vidare har utskottet på grund af granskningsnämndens förslag ansett sig kunna göra en nedsättning i de beräknade kostnaderna med 749,000 kronor.

Drager man nu dessa belopp jemte den summa, som nästlidet års Riksdag för ändamålet beviljade, eller 1,797,000 kronor, från det i den kongl. propositionen äskade anslag, uppstår det belopp, som utskottet tillstyrkt Riksdagen att i förevarande fall bevilja, eller 16,620,000 kronor.

Af denna redogörelse torde framgå, att det är hufvudsakligen på två vägar, som behöfliga besparingar ernåtts.

Det har först och främst skett genom indragning af anslaget till officersbyggnader för Norrbottens regemente.

Beträffande denna punkt har utskottet tänkt sig, att, då anslag tillstyrkts för uppförande af fullständiga kasernetablissemment med officersbyggnader för tre regementen, som äro afsedda att förläggas i Boden, nemligen Norrlands artilleriregemente, Bodens ingenjörkår och fästningsartilleriregementet, man skulle kunna utsluta det begärda anslaget för uppförande af de ifrågavarande officersbyggnaderna. Anledningen, hvarför man förordat anslag till nämnda kasernetablissemment, har varit den, att vid berörda tre regementen förekommer tjenstgöring året om, samt att två af dessa uteslutande äro afsedda för den blifvande fästningen.

Hvad åter angår Norrbottens regemente, som också är afsedt att förläggas till Boden, har det syntts utskottet, att officerarne vid detta regemente, der tjenstgöringen ej är årslång, mycket väl skulle kunna, såsom vid många andra regementen är fallet, förse sig sjelfva med erforderliga bostäder. Boden är nemligen ett samhälle, som under de senaste åren gått ganska raskt framåt.

Den plankarta öfver Boden, som inom utskottet företeddes, visade, att det omfattar en areal nästan lika stor som Stockholms stads planlagda område. När man tager detta i betraktande, lär det väl icke få anses såsom någon omöjlighet, att den privata byggnadsverksamheten der kan komma att taga sådan fart, att någon svårighet ej möter för officerarne att erhålla bostäder i privata hus eller att åt sig låta uppföra egna bostäder.

För resten, när denna fråga behandlades på afdelningen inom utskottet, var en högre fortifikationsofficer der närvarande och redogjorde för, huru det förhöll sig med officerarnes bostäder — och samma åsigt göres gällande i statsverkspropositionen. Han påstod, att man vid beräkning af det antal officersbostäder, som i hvarje fall är erforderligt, utgår från den förutsättningen, att ungefär hälften af officerarne äro gifta, men att detta antagande icke vore riktigt, enär ett betydligt större antal af dem skulle vara gifta. Således är det gifvet, att en del gifta officerare icke få bostäder, afsedda för officerare med familj, utan endast ett rum. Det är icke möjligt för en gift officer att tillgodogöra sig detta enda rum, utan han får hyra ut det åt någon ogift officer för en ringa spottstyfver och sjelf hyra rum på annat håll, hvarvid han lär få betala mer, än han erhåller, och således gör förlust, ty då

*Angående
anslag till
nya bygg-
nader för
armén
m. m.
(Forts.)*

Angående
anslag till
nya bygg-
nader för
armén
m. m.
(Forts.)

han fått åt sig upplåten bostad, erhålles ej inqvarteringsersättning.

Det framhölls i statsverkspropositionen i föl af arméförvaltningen, att man borde, när man uppför officersbyggnader, beräkna ett större antal bostäder för gifta officerare, än hittills egt rum. I fråga härom yttrade herr statsrådet och chefen för landförsvarsdepartementet: »Beträffande arméförvaltningens uttalade mening, att bostäder icke skulle kunna beredas gifta officerare i tillräckligt antal å vissa fästningsorter, anser jag mig böra erinra, att endast *äldre* officerare skäligen kunna begära bostad för familj. Af yngre officerare, som äro sinnade att ingå äktenskap, torde det med skäl kunna fordras, att de sjelfva utan kronans mellankomst skola ordna sina bostadsangelägenheter, ty det är naturligtvis icke möjligt att beräkna utrymmet i kronans bostäder så stort, att alla kunna få inqvartering som gifta.»

Att döma af denna förra året uttalade mening, skulle således, äfven om man beviljade anslaget till uppförande af officersbyggnader för Norrbottens regemente, det icke vara möjligt att få ett tillräckligt antal sådana bostäder. Och då har utskottet tänkt sig, att man skulle kunna härvidlag liksom vid öfriga infanteriregementen utesluta officersbyggnaderna och i stället till officerarne betala inqvarteringsersättning, hvarigenom i nu föreliggande fall en besparing af 448,500 kronor i byggnadsanslag, såsom redan nämnt, skulle uppstå.

Jag öfvergår nu till den andra frågan, som haft en nedsättning till följd, nemligen frågan om kasernetablissemant för Hallands regemente, Smålands husarregemente och Vestmanlands regemente.

Beträffande Hallands regemente, som alldeles i närheten af en stor stad har en mötesplats, der det finnes byggnader i tillräcklig mängd för regementet, har utskottet tänkt sig möjligheten af att uppföra s. k. skolkasern på denna mötesplats och derigenom göra betydliga besparingar. Det finnes icke ett ord nämnt i statsverkspropositionen, att man skulle spara, och icke ett ord nämnt, hvar de af Kongl. Maj:t föreslagna byggnaderna skulle uppföras, utan endast angifvet, att kostnaden för ett nytt *fullständigt* kasernetablissemant vid Hallands regemente skulle uppgå till 1,157,000 kronor. Man har således icke tagit med i beräkningen, att det finnes en väl belägen, välbebyggd mötesplats blott några minuters väg från en stad. Detta är emellertid en sak, som omöjliggen kunnat undgå utskottets uppmärksamhet. Utskottet har också tänkt sig, att, innan man härvidlag anvisade medel till ett fullständigt kasernetablissemant, man åtminstone borde få veta, om något eller några af de byggnader, som redan finnas, skulle kunna för ändamålet användas.

Äfven beträffande Smålands husarregemente begüres ett anslag för uppförande af kasernetablissemant för detta regemente. Men detta regementes nuvarande mötesplats med tillhörande hus ligger endast några minuters väg från en stad. Nu har man tänkt sig, att samma skäl, som talade för afslag i fråga om Hallands rege-

mente, äfven talade för afslag här i fråga om Smålands husarregemente. Och man har tyckt sig finna ytterligare anledning för detta senare afslag deri, att så sent som i november 1901 inköptes af officerarne vid Smålands husarregemente dem tillhöriga byggnader för 10,400 kronor; man har icke insett, hvarför man, när nu byggnader på detta sätt inköpts för den nuvarande mötesplatsen, som är belägen i närheten af en stad, då icke också kan uppföra etablissemanten för regementet på denna mötesplats och sålunda spara kostnaden för åtskilliga byggnader, emedan ju de gamlå väl kunna användas fortfarande.

Hvad vidare angår Vestmanlands regemente, om hvilket här förut blifvit taladt, är det nu i år den tredje riksdagen i följd, som frågan angående Vestmanlands regementes förflyttning från Salbohed till Vesterås föreligger till Riksdagens pröfning. År 1900 framlades en proposition härom, i hvilken begärdes anslag för det fullständiga ordnandet af den nya mötesplatsen. Denna proposition hade emellertid nära samband med andra stora och vidlyftiga frågor. Kasernetablissemanten skulle flyttas och uppföras vid Vesterås, men som den af Kongl. Maj:t föreslagna platsen utgjorde en kronodomän, kallad Kungsängen, måste Kongl. Maj:t begära Riksdagens medgifvande till denna förändring. Denna kronodomän, som omfattar 60 tunnland jord och som är utarrenderad för statsverkets räkning, skulle emellertid icke vara tillräcklig för den nya mötesplatsen, utan därför måste äfven tagas i anspråk en viss del af ett område, som är utarrenderadt för biskopens i Vesterås räkning. Då skulle vidare ett jordutbyte ega rum mellan Vesterås stad och staten, och därför måste, innan Kongl. Maj:t kan ifrågasätta en dylik förflyttning, de dermed i samband stående jordfrågorna antingen samtidigt eller också dessförinnan af Riksdagen afgöras. Kongl. Maj:ts då ifrågavarande proposition blef af Riksdagen afslagen, och i stället begärde Riksdagen en utredning angående frågan, hvad Kongl. Maj:t ämnade göra med icke allenast den nu nämnda mötesplatsen Salbohed, utan äfven med exercisfältet Utnäslöt. På denna Riksdagens begäran har icke något annat svar erhållits, än hvad som står att läsa i fjolårets proposition, der det säges, att det är tids nog att afgöra frågan angående jordbytet, när man väl fått etablissemanten på den nya platsen färdigt. Nu förelåg i fjol icke någon proposition i det hänseendet, och med anledning deraf afstyrkte Andra Kammarrens ledamöter i särskilda utskottet n:o 1 — bland dem äfven herr Pantzarhielm — propositionen. Men Första Kammarrens ledamöter afgäfvö en reservation, i hvilken de uttalade som sin uppfattning att icke tillstyrka ett anslag till uppförande af byggnader för Vestmanlands regemente, antagligen därför att man först bör vara viss om att kunna få disponera den jord, som för regementets räkning vore behöflig.

Nu kommer Kongl. Maj:t i år med en alldeles liknande proposition utan att på ringaste sätt begära Riksdagens medgifvande att få använda det behöfliga jordområdet. Det är ju möjligt, att Vesterås stad vill upplåta annan jord, men så vidt man kan finna

*Angående
anslag till
nya byggnader för
armén
m. m.
(Forts.)*

Angående
anslag till
nya bygg-
nader för
armén
m. m.
(Forts.)

af 1900 års proposition, kan man icke för ifrågavarande ändamål erhålla någon annan lämplig plats i närheten af Vesterås än just det nu påtänkta området. Men är det afsigten att använda det nu ifrågasatta anslaget för uppförande af kasernbyggnader å det nämnda området, lär det väl icke vara möjligt att af detta anslag använda ett enda öre, förrän man fått en utredning om, hvar byggnaderna skola läggas. Således tror jag, att vi i år ha lika stor anledning som förra året att afslå det begärda anslaget i denna del.

Det är ytterligare en omständighet, som styrker mig i min uppfattning, att vi icke böra bevilja några anslag för uppförandet af kaserner för Vestmanlands regemente. Så sent som den 5 december 1901 — har för mig blifvit upplyst — inköpte nemligen Kongl. Maj:t för en summa af 24,690 kronor åtskilliga å Salbohed befintliga byggnader, som tillhörde Vestmanlands regementes officerskår. När man gör så dyrbara inköp, är det klart, att man kommer på den tanken, att dessa utgifter skola afdragas från den från början beräknade kostnaden för ny kasern åt regementet, enär icke något fullständigt nytt kasernetablissemang då behöfde byggas.

På grund af hvad jag nu tagit mig friheten anföra, tror jag, att utskottet haft goda skäl att icke tillstyrka bifall i fråga om de för uppförande af kasernbyggnader för dessa tre nämnda regementen här begärda anslagen.

I samband med detta sitt afstyrkande har utskottet föreslagit en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om en utredning, huruvida icke någon af de nuvarande mötesplatserna dock skulle kunna finnas vara af sådan beskaffenhet, att de nya kasern-etablissemangen der skulle kunna förläggas, alltså erbjöde möjlighet för vinterförläggning. Utskottet har gjort en dylik hemställan hufvudsakligen med tanke på, att man derigenom skulle möjligen kunna spara ganska afsevärda belopp i anslagsväg, men utskottet har äfven på detta sätt velat undvika, att något regemente hade två mötesplatser. Att nemligen så skulle blifva förhållandet, framgår tydligt af fjolårets statsverksproposition liksom äfven af den i år föreliggande propositionen. I en promemoria, som till förra årets Riksdag blifvit uppgjord utaf generalstaben, ytras sålunda, bland annat, »att man, beträffande härens förläggning i fredstid, tänkt sig denna så ordnad, att hvarje regemente och kår i regeln skulle hafva en viss *hufvudstation*, der truppförbandets expedition, förvaltning och skolor skulle vara förlagda och dit dess värnpliktige inkallades till sin första utbildning, samt en viss *mötesplats*, dit truppförbandet skulle sammandragas under repetitionsöfningarna. Hade man kunnat för hvarje truppförband sammanföra hufvudstation och mötesplats till *samma ort*, skulle man, enligt chefens för generalstaben åsigt, härigenom vunnit afsevärda fördelar med hänsyn till såväl fredsöfningar som mobilisering; men ett sådant sammanförande hade för flertalet regementen icke kunnat föreslås, och detta af följande skäl». Jag skall icke uppläsa dessa skäl, ty de blifvo här anförda i fjol. De tala emellertid för, att man bör bibehålla tvenne mötesplatser. Då man dock nu tänkt sig, att

man skulle kunna göra betydliga besparingar genom att uppföra de nya kasernetablissemanten, åtminstone några af dem, på de gamla mötesplatserna, är det ju gifvet, att man velat understödja motionärens förslag i detta afseende. På den mötesplats, som är mig närmast, nemligen Axvall — det är nu visserligen icke fråga om anslag för uppförande af byggnader der, men jag tager för gifvet, att förhållandena gestalta sig på samma sätt på andra ställen som der — finnas följande byggnader uppförda för regementenas räkning: för det första det s. k. kungshuset, vidare nya sjukhus, 5 förrådshus, 9 baracker, arrestbyggnader, 4 kokhus, 10 markentertierbyggnader, 2 kruthus, 5 proviantbodas, vaktmästarebostad, skola, gymnastiklokaler, officersbyggnader, underofficersbyggnader och vakthus, m. fl. Taxeringsvärdet å dessa byggnader är ganska högt, nemligen 245,100 kronor. Om nu de nya kasernerna uppföras på en sådan plats, skulle väl, vågar jag påstå, kostnaden kunna nedbringas med halfva den summa, som erfordras för ett fullständigt nytt kasernetablissemant. Mötesplatsen är belägen icke mer än 8 kilometer från stad och med jernvägsstation alldeles i närheten; och dylika goda lägerplatser tror jag, att man äfven kan finna på andra håll.

Den förste talaren yttrade här, att det icke går an annat än att förlägga de nya kasernerna till städerna. Men denna åsigt är icke så gammal. Jag vill erinra herrarne om, att när år 1891 man här i Riksdagen begärde anslag för uppförande af nytt etablissement för artilleriregementet i Göteborg, framhöll man, att kasernen måste flyttas från Göteborg, ty det vore icke lämpligt att ha en kasern i en stor stad. Så sade man då, och så köpte man för 323,000 kronor en plats 3 $\frac{1}{2}$ kilometer utanför Göteborg, och der, på Qviberg, som platsen hette, uppfördes de nya byggnaderna. Nu återigen säges det från högt militärt håll: Vi måste ha dessa byggnader till städerna, der är rätta platsen. Man får alltså icke blindt tro på uppgiften, att det är rättast att förlägga kasernerna till städerna, när höga vederbörande så sent som år 1891 hade en motsatt åsigt. Nu har general Ericson sagt, att man bör förlägga kasernerna till städerna, därför att det då blir billigare; på mötesplatserna ute på landet måste man nemligen sjelf bekosta kloakledningar, vattenledningar och belysning. Jag kan icke finna, att detta yttrande står i öfverensstämmelse med hvad herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet har sagt i fjolårets statsverksproposition, nemligen att det icke var meningen annat, än att städerna blott skola upplåta lämplig mark för etablissementen. Det heter nemligen i fjolårets statsverksproposition, att »kommunerna — derest Kongl. Maj:t och kronan icke redan eger för ändamålet passande områden — skola fritt lemna icke blott den mark, som erfordras för sjelfva kasernetablissemantets uppförande, utan äfven den öfningsplats i närheten deraf, som kan anses vara erforderlig för truppförbandets utbildning». Det sättes sålunda icke i fråga, att städerna skola bekosta kloakledning, vattenledning och belysning. Kostnaden härför blir en efterräkning, som är rätt afsevärd. Man måste taga alla synpunkter i beaktande,

Angående
anslag till
nya byggnader
för
armén
m. m.
(Forts.)

Angående
anslag till
nya bygg-
nader för
armén
m. m.
(Forts.)

innan man tror på sirénsången, att det skulle vara lämpligast att lägga kasernerna i städerna.

Så sade vidare den förste talaren, att vi icke borde ha dessa kaserner på landet, »emedan då städernas afskum skulle, som hittills egt rum, komma ut på landsbygdens mötesplatser och största ungdomen der». Men jag vill då fråga, om det är bättre, att till detta »afskum i städerna» låta flytta in landsbygdens ungdom.

Jag har kanske upptagit tiden allt för mycket, men när jag tillhör utskottet, har jag icke kunnat undgå att söka försvara dess utlåtande. Jag ber att endast få tillägga ytterligare ett par ord. Här proklamerades för en tid sedan så ofantligt högt, att det vore en lycka, att man fått bränvinet förvisadt från mötesplatserna, och att man äfven borde söka få bort ölet derifrån. Men jag vill då fråga, huru man skall kunna genomföra något sådant, när regementena blifva förlagda i städerna, der det finnes både ölkrogar och bränvinsförsäljningsställen i stor mängd.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

I detta yttrande instämde herrar *Bromée* i Billsta, *Hammarström*, *Danielsson*, *Bengtsson* i Häradsköp, *Johansson* i Aflösa, *Jonsson* i Hökhult, *Andersson* i Löfhult, *Olofsson* i Digernäs, *Johansson* i Öija, *Anderson* i Hasselbol, *Ericsson* i Ahlberga, *Jönsson* i Mårarp och *Persson* i Arboga.

Herr *Ericsson* i Ofvanmyra: Herr talman! Äfven jag skulle kunna inskränka mig till att instämma med den föregående talaren, men då den förste talaren vände sig direkt till motionärerna och ganska skarpt klandrade oss, vill jag, då jag begärt ordet, bemöta något af hvad han yttrade.

Han började med hvad som berör den ekonomiska sidan af frågan och påstod dervid, att de baracker, som nu finnas å mötesplatserna, icke äro värda annat än att brännas och att det skulle blifva dyrare att förlägga kasernerna på de nuvarande mötesplatserna än att flytta in till städerna. Men jag vill upplysa den värde talaren derom, att vi i vår motion icke ens nämnt dessa baracker, utan hvad vi nämnt, det är i första hand skjutbanorna, om hvilka han emellertid icke yttrade ett ord. Det är icke några småsummor, som dessa representera, utan de kosta vanligtvis mest af de anläggningar, som finnas på de nuvarande mötesplatserna, och jag vill fråga honom, huruvida icke dessa skjutbanor äro tillfredsställande. Om vi flytta bort regementena från de platser, der de nu hafva sina möten, så få vi bygga å nyo. Den saken tror jag bör tagas i betraktande.

Vidare är det något annat, som jag vill hafva omnämndt beträffande den ekonomiska sidan af saken. Efter hvad jag kunnat finna i statsrådsprotokollet med flera hit hörande handlingar, så framgår deraf, att man icke helt och hållet ämnar förflytta mötesplatserna, utan behålla åtminstone åtskilliga för sommaröfningar och endast flytta rekrytskolorna till städerna. Jag vill fråga den

värde talaren, om icke det är bra oekonomiskt att hafva två förläggningsplatser för ett och samma regemente. Jag undrar, om icke underhållskostnaden kommer att i väsentlig mån ökas genom ett sådant förfaringssätt. Jag vill som ett exempel omnämna, att vi der uppe i Dalarne ofta klandras — och det kanske med rätta — för att vi hålla fast vid vårt fäbod-system, hvaraf följer, att vi måste hafva ett par gårdar hvar på olika håll. Jag tror, att denna anmärkning är fullt riktig, och man skulle säkert öfvergifva detta system, om det icke visat sig, att det äfven vore afsevärda fördelar förenade dermed. Men här kan man icke påvisa någon förmån.

*Angående
anslag till
nya byggnader för
armén
m. m.
(Forts.)*

Man säger, att regeringen kommer att vid val af förläggningsorter taga hänsyn till taktiska och strategiska skäl, men hvilka dessa skäl äro, begriper jag icke, då man sätter i fråga förflyttningar från platser, som äro de bästa, man kan tänka sig, och der man har tillgång till lika bra kommunikationer som i städerna. Under sådana förhållanden förstår jag icke, hvori de taktiska och strategiska skälen bestå.

Vidare ordade den förste talaren om sedlighetssynpunkter. I det afseendet har han fått ett svar af den siste talaren, så att jag icke behöver uppehålla mig vid den saken, utan instämmer fullständigt i hvad herr Carl Persson i Stallerhult yttrade derom.

Så kom han äfven att tala om faran för att lönkrögeri skulle uppstå i närheten af mötesplatserna på landsbygden. Jag minnes, att den ärade talaren vid ett annat tillfälle här i kammaren uttalat sina betänkligheter i detta hänseende och därför ansåg sig icke då kunna vara med om att ta bort ölet från mötesplatserna, men vid ett senare tillfälle, i år, erkände han öppet här i kammaren, att denna förut hysta farhågan icke var grundad. Han var då med om att ta bort ölet från mötesplatserna. Han såg ingen som helst fara deri, och deri tror jag, att han hade fullkomligt rätt. Om han sålunda tänkt på hvad han sagt vid det sistberörda tillfället härom, så tror jag, att han dragit sig för att säga hvad han nu sagt.

Sedermere vill jag vända mig mot herr Pantzarhielm. Han gjorde en antydning om, att motionärerna sökte lägga hinder i vägen för den reform i fråga om försvaret, som vildogs vid förra riksdagen. Jag vill då säga honom, att jag icke det ringaste haft en sådan afsigt med framläggandet af vår motion.

Vidare framhöll herr Pantzarhielm, att det behöfdes en lojal samverkan mellan representationen och regeringen. Ja, jag vill utsträcka den till hela svenska folket. Jag tror, att det behöfs en samverkan äfven med det. Men tro herrarna, att så blir förhållandet, om man gör, såsom regeringen föreslagit och reservanterna yrkat?

Det väcker ett stort uppscende åtminstone i min hemtrakt, som jag väl känner till, att Riksdagen oupphörligt ökar lönerna för vara embets- och tjänstemän, att den beviljar det ena höga anslaget efter det andra åt dem under tider, då det råder arbetsbrist och — jag kan väl säga — misströstan för utkomsten på

Angående
anslag till
nya bygg-
nader för
armén
m. m.
(Forts.)

landsbygden. Om man nu får se, att Riksdagen icke iakttagit mer sparsamhet, än att den vid genomförande af den nya härorganisationen, som i och för sig slukar så stora summor, icke mer tager i betraktande kostnaderna, än att Riksdagen, då regeringen vill öfvergifva de nuvarande mötesplatserna, kastar sig in i dyrbara byggnadsföretag i städerna, ja, då tror jag, att missmodet får näring och ökas till den grad, att jag för min del icke vet, hvart det bär. Jag skulle kunna åberopa åtskilliga fall, som redan inträffat, men jag skall för närvarande förbigå desamma. Emellertid hoppas jag i det längsta, att Riksdagen icke skall helt och hållet gifva regeringen fullmakt att omhänderhafva den här saken på sätt, som nu ifrågasatts.

Jag vill åter upprepa, hvad jag omnämnt i min motion, att statsrevisorerne, som voro samlade det sistförflutna året, hade ganska grava anmärkningar mot de mötesplatser, som regeringen valt på sista tiden. Vi veta alla, huru *ett* kasernetablissemant håller på att ramla ned i Ångermannaelven, och går man sedan till Upsala, skall man få se, hvilka olägenheter terrängen erbjuder derstädes. Det är äfven farhågan för att något dylikt skall upprepas, som ligger till grund för motionen, och jag tror, att man bör skänka sitt bifall till den hemställan, som statsutskottet gjort i föreliggande betänkande.

För min del vill jag förklara, att oaktadt statsutskottet icke tillstyrkt motionen i sin helhet, är jag likväl belåten med det resultat, hvartill utskottet kommit, och yrkar därför bifall till dess hemställan.

Herr Carlheim-Gyllensköld: Jag är för min del alldeles ense med den förste talaren, som begynte denna debatt, deruti, att denna fråga är mycket viktig lika mycket för den, som skall betala, som för den värmpligtige. Men längre kan jag icke sträcka mig, ty sedan har han framkommit med förvånande slutsatser. Han omnämnde tillståndet i barackerna, och då smittämnen i dem inkommit, ville han låta bränna barackerna. Vill han också låta bränna millionkasernerna, när smittämnen kommit in i dem, ty det lär väl icke dröja länge, inuan någon smittosam sjukdom, t. ex. difteri, deri inkommit. På Karlsborg kunna officerarne, sade han vidare, icke få egna bostäder. Ja, detta är ju helt naturligt. De kunna icke der få bygga åt sig, ty marken är kronans, och fästningens försvarsförmåga tages till utgångspunkt för allt hvad byggnader heter.

När i fjol härordningsförslaget bifölls, så skedde det på tre stora vilkor.

Det ena gälde inkomstskatten, det andra den politiska rösträtten och det tredje omarbetande af krigslagarne i humanare anda. De två första vilkoren hafva vederbörande departementschefer behjertat och framlagt propositioner i dessa syften. Det tredje vilkorets uppfyllande har Riksdagen förgäfvat fått vänta på, och jag vet icke, huru länge den får vänta. Nog synes det mig, som om Kongl. Maj:ts regering borde ställa sig till efterrättelse

Riksdagens önskan, att ett förslag till humanare krigslag utarbetades, i fall det icke är regeringens mening att göra häromorganisationen fullkomligt impopulär. Jag tror icke på bristande tid såsom skäl för dröjsmålet, ty har justitieministern haft tid att genomarbeta den mycket svåra frågan om politisk rösträtt, så tror jag äfven, att, då större krafter stå krigsministern till buds, ett förslag till humanare krigslagstiftning skulle kunnat framkomma.

Förlidet år, när kasernfrågan förelåg till behandling, nämnde försvarsutskottet i anslutning till generalstabens yttrande till chefen för landtförsvarsdepartementet, att kasernbyggnaderna af taktiska skäl aldrig borde komma att förläggas vid kusten, ty de kunde då lätt i händelse af krig beskjas, och då skulle utom den ekonomiska förlusten en förlust i afseende å manöverförmågan uppstå, utan de skulle uppbyggas längre in i landet, utom på de ställen, der de redan vore uppförda, såsom i Malmö och Helsingborg. Den tiden man byggde på dessa ställen, hade man fått för sig, att kasernerna borde byggas vid hafvet, men nu tyckas åsiktterna ändrade. Vi vilja emellertid hafva en undersökning, huruvida icke kasernerna kunna förflyttas längre in i landet för att få dem mindre utsatta för en eventuel fiende, utom af andra skäl.

Jag tror, att det nu anförda är ett skäl för motionen, men, som den icke är i sin helhet tillstyrkt, åtminstone för utskottets hemställan.

Friherre Ericson spådde, att militarismen skulle blifva särskildt starkt rådande, om etablissemnet skulle förläggas på landsbygden. Jag är ingen spåman och vill icke spå, men det förefaller dock, som om, med den utsträckning jernvägarna hafva, och då, som jag tror, hvarenda mötesplats på landsbygden står i förbindelse med jernväg, det vore bra besynnerligt, om officerarne icke skulle få tillfälle att idka umgänge med bildade menniskor i närmaste stad eller på omgifvande landsbygd. Jag tror, att detta påstående endast är ett skrämnskott.

Herr Pantzarhielm talade om terrängen vid en mötesplats, som han kände till, med omvexlande natur, men der icke dess mindre öfningarna hade fått något visst schablonmessigt öfver sig. Men icke skulle väl detta afhjelpas genom en förflyttning till städerna. Trakten lär väl icke förändra natur därför, att en kasern kommer dit. Vill man hafva omvexling i terrängen, så får regementet marschera längre ut, hvilket blir ungefär detsamma, som om det skulle förläggas till landsbygden.

Jag har förut haft tillfälle att påpeka den statslyx, som skulle uppstå genom att vissa regementen finge två förläggningssorter. Jag kan icke annat än uppge, att, om något sådant kommer till stånd, detta skulle blifva förenadt med extra utgifter, bland annat för inlösnigen af en del officerars och underofficerars hus på mötesplatserna. Det förefaller mig, som man på detta område, der kostnaden är Gudi nog hög ändå, kunde utöfva någon sparsamhet. Det finnes i landet ingen förtjusning öfver dessa ökade anslag, i synnerhet icke under perioder, då omkring en fjerdedel

Angående
anslag till
nya bygg-
nader för
armén
m. m.
(Forts.)

Angående
anslag till
nya byggnader för
armén
m. m.
(Forts.)

af landet lider af missväxt och resten endast har en knapp skörd att lefva af.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Wittsell: Herr talman, mine herrar! Äfven jag skulle kunna inskränkt mig till att instämna i hvad några af de föregående talarne yttrat. Men då den ort, som jag representerar, är berörd af Kongl. Maj:ts proposition i så måtto, som det är meningen, att Skånes nuvarande öfningsplats, Ljungbyhed, skulle slopas och icke användas för det ändamål, hvartill den hittills brukats, så vill jag nämna några ord. Skulle denna plats, som är centralt belägen och som ådragit staten stora utgifter genom derä uppförda byggnader, inköp af skjutbanor och det på senare tid uppbyggda soldathemmet, som är afsedt för de personer, som skola befrämja bildningen bland de värnpligtige, icke mera användas, så tror jag, att det skulle blifva mycket bekymmersamt för våra värnpligtige. Nu medgifves, att Kongl. Maj:t tilldelat ett länsmansdistrikt i Riseberga härad åt Helsingborgs inskrifningsområde, hvarest öfningarna skulle komma att fullgöras åtminstone under sommarmånaderna och som jag förmodar äfven hädanefter kommer att begagnas. Men den öfriga delen af de värnpligtige inom häradet, som är beläget ungefär en half mil från Ljungbyhed, skulle öfverföras till Halmstad, ja, kanske ända till Grunnebo, under det de hafva en så gynsam öfningsplats alldeles inpå sig, hvars like man får leta efter!

Den förste ärade talaren sade, att officerarne skulle blifva lidande på en sådan förläggning till landsbygden i afseende särskildt på bostäder. Dessa farhågor tror jag icke vara grundade. Med den företagsamhet, som utmärker dessa täta och bebyggda orter, tror jag, att bostadsfrågan snart skulle blifva ordnad till officerarnes belåtenhet.

Vidare skulle, nämnde samme talare, vid förläggning till städerna beröringen mellan militärerna och allmänheten blifva lifigare, hvilket i många afseenden kunde vara fördelaktigt. Jag tror, att denna anmärkning icke är af någon betydelse, då dessa samma fördelar helt säkert skulle vinnas, äfven om kasernerna komme att ligga på landet.

Lika litet tror jag, att man bör fästa sig vid den invändningen, att officerarne i detta senare fall skulle för mycket komma att sakna tillfällen till umgänge. Särskildt kan detta icke gälla den nu ifrågavarande platsen, som ligger alldeles intill en stor jernvägsstation, genom hvilken man har förbindelse med närliggande större orter.

Hvad sjelfva terrängen beträffar, så är den på dessa platser, på hvilka öfningarna hittills hållits — Klippan, Ljungbyhed — större, mera vidsträckt och för öfningarna lämpligare, än den skulle blifva i närheten af stad; der fins kuperad mark, skogsmark m. m.

Det nämndes af en föregående talare, att Kristianstads län blifvit styfmoderligt behandladt. Deri instämmer äfven jag. Och

jag tror, att hvar och en af kammarens ledamöter, som känner till eller tagit del af Kongl. Maj:ts proposition, också skall instämma deri. Jag yrkar bifall till statsutskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Jönsson* i Yngsjö, *Persson* i Killebäckstorp och *Persson* i Borrby.

*Angående
anslag till
nya bygg-
nader för
armén
m. m.
(Forts.)*

Herr Lindgren i Islingby: Herr talman, mine herrar! Jag skulle kunna åtnöjt mig med att instämma i hvad talaren på vestgötabanken yttrade. Men jag har begärt ordet med anledning af ett yttrande af herr Pantzarhielm rörande Vestmanlands regemente. Såväl vid 1900 som vid 1901 års riksdag föreslog Kongl. Maj:t att bevilja anslag till ny mötesplats för Vestmanlands regemente. Skälen derfor har vederbörande departementschef framhållit i statsverkspropositionen af den 13 januari 1900. Mot de de skäl, som der finnas anförda, hyste jag med flere åtskilliga betänkligheter, som vi i motioner såväl vid 1900 som 1901 års riksdag uttalade. Riksdagen fann heller icke, att tillräckliga skäl för Kongl. Maj:ts förslag förelågo, utan afslog Kongl. Maj:ts proposition båda de sistnämnda åren. Då nu ingen vidare utredning af frågan föreligger och icke några ytterligare skäl blifvit af Kongl. Maj:t påvisade för behofvet af en ny mötesplats, så anser jag för min del, att utskottet handlat alldeles konsekvent, då det äfven nu hemställt om afslag på Kongl. Maj:ts proposition och föreslagit en utredning af frågan.

Jag har derfor, herr talman, intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Herr Petri: Herr talman, mine herrar! Jag kan icke underlåta att beklaga, att statsutskottet funnit sig föranlåtet att afstyrka förslaget om byggnader för Smålands husarer. Jag kan icke finna, att skälen derfor varit giltiga. Utskottet har egentligen såsom motiv för afslagsyrkandet anført farhågan, att regementena skulle kunna förläggas på två platser, och desslikes har man talat om, att det borde ske en undersökning rörande mötesplatserna på landsbygden. Hvad Smålands husarregementes förlägningsplats beträffar, så har det aldrig blifvit ifrågasatt, att detta regemente skulle förläggas på två ställen. Det är nu förlagdt på en gammal, nära 200-årig plats, som enligt många omdöme är den bästa i landet. Den ligger icke på landet, utan på stadsområde, i närheten af staden Eksjö. Regimentet har sålunda alla fördelar, som följa med närhet till en stad i bostadshänseende m. m., en stad, som dessutom är sådan, att der inga synnerliga frestelser förefinnas. Kring denna mötesplats finnes en synnerligt lämplig och tillräckligt stor terräng för de krigsöfningar, som nutiden fordrar. Staden Eksjö har förbundit sig att lemna den mark, som kan behövas för mötesplatsens utvidgning. Det har dessutom, så vidt jag vet, aldrig blifvit på allvar ifrågasatt, att regimentet skulle förläggas på annat ställe. Och derfor tror jag icke, att det finnes skäl för att man skulle bevilja uppskof med anslaget.

Angående
anslag till
nya bygg-
nader för
armén
m. m.
(Forts.)

Jag skulle för min del gerna önska, att frågan om Smålands husarer kunnat utbrytas ur sammanhanget med det öfriga statsutskottsbetänkandet, men då jag anser, att förlägningsfrågorna böra uteslutande bestämmas af Kongl. Maj:t, under det att utskottets utlåtande går derpå ut, att Riksdagen i sista hand skulle bestämma förlägningsfrågorna, och jag anser detta olämpligt, emedan derigenom lätt andra hänsyn än de rent militära skulle kunna spela in, så kan jag för min del icke heller biträda utskottets framställning rörande de andra förlägningsplatserna.

Jag yrkar bifall till reservanternas förslag.

Chefen för landtförsvarsdepartementet herr statsrådet Crusebjörn: För att icke blifva alltför vidlyftig i den föreliggande frågan, så vill jag säga, att den förste ärade talaren och äfven andra med honom synas mig hafva gifvit goda skäl, hvarför man i princip bör söka förlägga de nya kasernetablissemementen jemte deras öfningsområden till närheten af städerna. Jag vill derjemte påpeka, att, då man i vår tid talar så mycket om, att de värnpligtige under sin utbildningstid skola utvecklas äfven i andra afseenden än de rent militära, det synes mig, att detta mål bäst skulle kunna vinnas, i fall etablissemementen förläggas icke allt för långt från städerna. Det finnes der, såsom här påpekats, många tillfällen att odla den värnpligtige genom de anordningar, som äro förlagda till städerna, såsom t. ex. muséer och andra samlingar. Och då man nu vill ordna föreläsningar och dylikt under beväringens fritid, är det naturligtvis af stor vikt, att den är förlagd på orter, der man lättare kan ordna sådana, enär personer med den bildning och vana vid sådana föreläsningar etc., som är erforderlig, der lättare kunna engageras. Men emellertid skall jag nu icke längre uppehålla mig dermed.

Jag vill nu ytterligare säga, att det är ett misstag, i fall man tror, att jag och de, som tänka lika med mig i den föreliggande frågan, sträifva efter att ordna för hvarje truppförband tvenne etablissemement, ett för vinterförläggning i städerna och ett för sommarförläggning ute på landsbygden vid mötesplatserna. Men detta arrangement framhölls såsom en möjlighet vid den stora härordningsfrågans framläggande, därför att man icke visste, huruvida det vid städerna kunde stå till buds att erhålla fri mark icke allenast för kasernetablissemement, utan äfven för öfningsområde och ett lämpligt och tillräckligt sådant. Der icke så är förhållandet, blir det ju nödvändigt att göra en sådan anordning, såvidt man icke kan göra ett undantag med afseende på förläggningen och lägga sjelfva etablissemementet på mötesplatsen, allt beroende på huru den är belägen. Det finnes ju möjlighet, att man ändock kan någon gång få ordna sig på det ofördelaktiga sättet på två ställen, i fall man redan nu i staden har ett etablissemement, som man icke vill slopa för dess nuvarande ändamål, och icke kan i stadens närhet anordna ett sådant öfningsområde, som behöfves vid truppförbandets repetitionsöfningar, för hvilka man ovilkorligen måste hafva ett större och hvad terrängen beträffar mera omvex-

lande öfningsområde. Under de förhandlingar, som jag varit i tillfälle att inleda med orterna, har jag emellertid kommit till den uppfattningen, att i de flesta fall orterna äro villiga att lemna icke allenast det mindre öfningsområdet, som behöfves för rekryternas utbildning, utan äfven ett så stort och ändamålsenligt område i öfrigt, som man kan önska.

Jag skall äfven begagna tillfället att påpeka, att fordomdags, då man ville välja öfningsfält, sträfvade man att få ett slätt fält. Ett, som var utan alla höjningar i terrängen, ansågs förr i världen såsom idealiskt. Derfor äro flere af våra mötesfält valda på sandhedar, och belägenheten kan i öfrigt vara mycket litet tilltalande för att dit förlägga öfningar, såsom dessa nu för tiden bedrifvas. På ett infanteriöfningsfält, som skall uppfylla nutida fordringar, ställas helt andra kraf såväl i afseende på storleken som i öfrigt. Men jag säger ännu en gång, att den erfarenhet, som jag samlat vid de förhandlingar och samtal jag haft med ledande personer i de olika orterna, gifver mig full anledning säga, att orterna äro mycket villiga att tillgodose statens behof i här föreliggande afseenden. Det vore i hög grad olämpligt att ordna sig så, som jag sagt skulle ske nödfallsvis, nemligen med sjelfva vinteretablissemnet på ett och sommaretablissemnet på ett annat ställe. Detta är ju lätt att inse, ty det kostar ju alltid mera att underhålla två etablissemment, och förvaltningen blir derigenom i hög grad fördyrad, hvarförutom man då *måste* hafva mobiliseringsorten på ett annat håll, än der vinteretablissemnet är beläget. Vid mobilisering är en sådan anordning högeligen att beklaga.

Jag vill derefter upptaga ett och annat, som här blifvit framkastadt emot Kongl. Maj:ts förslag i denna fråga.

Hvad då först beträffar Hallands regementes etablissemment, så föreslogs här, att man möjligen skulle fördela det på två ställen. Ett etablissemment skulle ligga i Halland och ett nere i Skåne. Jag behöfver nu icke längre uppehålla mig vid detta förslag, enär hvar och en inser, på grund af hvad jag nyss sagt, att denna anordning skulle föranleda förökade kostnader, då man måste bygga dessa etablissemment nya. Ty det är ju alldeles tydligt, att en del lokaler, som eljest kunde vara gemensamma, måste tillkomma på begge hållen, hvilket fördyrar sjelfva anläggningen och medför de olägenheter, hvilka jag nyss anförde.

Här har också blifvit taladt om, att det vore billigt emot Kristianstads län, i fall en del af Hallands regemente förlades dit. Jag vill visst icke förneka, att det kunde vara anledning för Kristianstads län att finna den anordningen obillig, att icke hufvuddelen af länet kunde ingå i något särskildt inskrifningsområde. Men förhållandena voro sådana, att skulle man icke gjort, som man gjort, så hade andra provinsers intressen måst i hög grad bli derpå lidande. Skulle ett tredje infanteriregemente, förutom de två, som hittills äro förlagda i Skåne, blifvit förlagdt dit, hade följden blifvit, att Hallands beväring måst föras ner till Skåne. I Halland var förlagd Hallands bataljon, som sammanslogs med Vermlands fältjägarekår till Vaxholms grenadierregemente. Men då skulle intet

Angående
anslag till
nya bygg-
nader för
armén
m. m.

(Forts.)

Angående
anslag till
nya byggnader för
armen
m. m.

(Forts.)

truppförband blifvit förlagdt i Halland, hvilket på sitt vis varit obilligt och väckt missnöje, men då i Halland. Hufvudsaken är väl icke, huru många truppförband äro förlagda precis i Kristianstads län, utan hufvudsaken är väl, att, som jag ofta hört framhållas, skåningarna finna sig mindre tilltalade af att för sin militära utbildning förflyttas utom Skåne. Förhållandena äro emellertid icke alls ogynsamma för Skåne i detta fall, enär — om jag fråndrager den beväring, som skall gå till flottan — ungefär 80 procent af beväringen från Skåne komma att vapenöfvas inom Skåne och endast 20 procent utom landskapet. Det fins många län, der förhållandena icke äro på långt när så gynsamma. Från Gefleborgs län sändes en full fjerdedel af de värnpligtige till Jemtlands län för att vapenöfvas. Likaså går af beväringen från Vesterbottens län en tredjedel till Norrbottens län, etc. Det ställer sig således icke så ogynsamt, som det låter, vis à vis de skånska värnpligtiges utbildning inom och utom provinsen, och orsaken är, att ett så talrikt antal af specialvapnen äro förlagda i Skåne, som upptaga så många värnpligtige, att derigenom största delen af den skånska beväringen, trots att icke ett tredje infanteriregemente blifvit dit förlagdt, ändock vapenöfvas i Skåne.

Efter det jag nu berört de anmärkningar, som gjordes här vis à vis Hallands regemente, skall jag tillåta mig fortsätta med att tala om detta regementes förläggning. Här torde det vara ganska naturligt, att Hallands regementes etablissement förläggas i närheten af Halmstad. Då ställer det sig så, att under det att ingen beväring ifrån det i Skåne belägna Engelholms rullföringsområde får längre väg — och detta på jernväg för öfrigt — till förläggningssorten än 6 mil, kan det vara en del nordhalländingar, som få 11 mil till trakten af Halmstad. Jemför man dessutom dessa afstånd med förhållandena på många andra orter i landet, måste man finna anordningen mycket tillfredsställande. Jag skall naturligtvis blott erinra om, huru förhållandena äro i Norrland. Der kunna hela socknars värnpligtige få tillryggalägga 20 mil och derutöfver för att komma till öfningsorterna.

Hvad nu beträffar sjelfva förläggningssplatsen i närheten af Halmstad, erbjuda sig här två möjligheter. Den ena är den, att man förlägger etablissementen nära invid Halmstad. Staden Halmstad har stält till kronans förfogande för detta ändamål en synnerligen välbelägen plats och så belägen, att till densamma icke är någon tillsyn ifrån hafvet, så att ingen kryssare ute på hafvet kan se, hvar etablissementet är beläget. Icke heller kan sålunda detta vara utsatt för någon svårare beskjutning. Den oron kan man här lemna. Vidare finnes ju Skedala hed, som ligger icke såsom här uppgifvits några minuters väg ifrån Halmstad, utan afståndet emellan Halmstad och Skedala hed, är en half mil. Sålunda erbjuder Halmstad åtskilliga företräden framför Skedala hed. Om regementet förläggas till Skedala hed, är det ju ganska tydligt, att man väl icke kan tänka sig, att befälet skall bo i Halmstad och hafva sin tjänstgöring derute. Ty visserligen är det sant, att detta vore förenadt med åtskilliga olägenheter. Det

förefaller mig därför, som om mycket talade för, att man bör välja det mycket fördelaktigare område, som erbjudits af stadsfullmäktige i Halmstad och som för öfrigt kommer att kosta den staden mycket penningar. Hvad nu Skedala hed beträffar, är den mötesplatsen för närvarande mycket för liten för sitt ändamål, men kommunen, inom hvilken den ligger, har erbjudit sig att lemna ytterligare mark. Skedala hed utgör 80 tunnland, och kommunen har erbjudit sig att lemna 100 tunnland, och troligen skulle den vara villig att lemna ännu mera, om sådant sättes i fråga. Den vinst, man kan göra genom besparingar på sjelfva byggnadsanslaget, om regementet förlägges till Skedala hed, blir ytterst obetydlig. Ty det är ingalunda så, som här blifvit sagdt, att det etablissemang, som finnes, är tillräckligt för Hallands regemente. Det är det visst icke. Det har aldrig varit byggt för mer än en bataljon. Och just den omständigheten, att man icke kan hafva mer än en af regementets tre bataljoner förlagd der, gör det nödvändigt, att ett nytt etablissemang uppföres så fort som möjligt. Till dess detta blir färdigt, måste man låta den skånska delen af regementet jemte halfva Hallands beväring vapenöfvas vid Grunnebo hed, der f. d. Vestgöta-Dals regemente har sitt gamla etablissemang. Två bataljoner måste sålunda tills vidare öfvas vid Grunnebo och en bataljon vid Skedala hed. Under öfvergångstiden måste man naturligtvis finna sig i åtskilliga olägenheter och förökade kostnader. Under ett provisorium är dylikt oundvikligt.

Här har äfven sagts, att nu helt nyligen inköpts byggnader af Hallands bataljons officerskår till belopp af 8,000 kronor, och att man väl icke borde hafva gjort det, i fall man icke tänkt begagna sig af Skedala hed för framtiden. Ja, med den saken förhåller det sig så, att kronan behöfver ovilkorligen dessa byggnader, som tillhört f. d. Hallands bataljons officerskår för att kunna anvisa dem till det befäl, som nu kommer till mötesplatsen från det nya Hallands regemente för att vapenöfva den bataljon, som dit förlägges under öfvergångstiden. Hvar skulle det annars finnas något tak öfver hufvudet för dem? Man är så van vid att officerare på våra mötesplatser i de flesta fall sjelfva hafva fått skaffa sig bostäder, men man kan väl icke begära, att de, som nu på grund af Kongl. Maj:ts och Riksdagens beslut förflyttas helt hastigt ifrån sin mötesplats vid Grunnebo hed, der de hade genom att skuldsätta sig ordnat bostäder åt sig, nu skulle vara de, som skulle lösa in de här byggnaderna af halländingarna. Då jag nu är inne på den frågan, anser jag mig äfven böra påpeka, att det är en grym orättvisa, som begås emot f. d. indelta arméns officerare — och det har skett mycket länge — att kronan icke annat än undantagsvis gått i författning om att skaffa dem bostäder under vapenöfningarna, utan öfverlätit det åt dem sjelfva. Man har sört för manskapet och underofficerarne i detta hänseende, men på de flesta ställen icke för officerarne. Vid ett tillfälle, då Jemtlands fältjägars officerspaviljong brann upp och officerskåren förklarade sig icke hafva råd att bygga ett nytt bo-

Angående
anslag till
nya byggnader för
armén
m. m.
(Forts.)

Angående
anslag till
nya bygg-
nader för
armén
m. m.
(Forts.)

ningshus, beslöt Kongl. Maj:t att bygga ett sådant för dem, mot det att de afstode brandskadeersättningen. Det är derför enligt min mening, som kronan har en bestämd skyldighet att inlösa officerskårernas bostäder. De äro ju i allmänhet icke så dyrbara, utan ganska billiga. Men icke har jag tänkt mig, att detta skulle ske i vidare utsträckning än mot betäckande af de skulder, som de fortfarande ha på sina hus. Det, som de en gång hafva amorterat — hvarvid föregående generationer fått bidraga — få de finna sig i att icke få igen. Här ifrågavarande missförhållande har kommit sig deraf, att öfningarna för indelta armén förr i tiden varit så korta, att de blott räckt några veckor. Då kunde officerarne ligga i tält. Manskaper låg också i tält. När åter öfningarna utsträcktes och dessa måste försiggå äfven på våren, då byggdes baracker åt manskaper, och äfven underofficerarne tillgodosågos med bostäder i barackerna. Men officerarne brydde man sig icke om, utan de fingo sjelfva styra om sina bostäder och bygga med lånta penningar. Nu ha de delvis amorterat denna skuld. Och då man gör på det sättet, att man rent af flyttar ett regemente från en plats till en annan, då kan jag icke finna annat, än att staten har skyldighet att lösa in byggnaderna för den skuldsumma, som officerskårerna fortfarande ha på dem.

Hvad angår Vestmanlands regemente, var det för mig en öfverraskning, att utskottet icke heller i år skulle finna skäl att anslå penningar till ett nytt etablissement för detta regemente på annan plats än Salbohed. Ty Salbohed är så allmänt känd såsom varande i hög grad olämplig för sitt ändamål. Salbohed ligger $1\frac{3}{4}$ mil ifrån järnvägsstation, och orten är föga bebyggd. Öfningsfältet är äfven mycket oändamålsenligt. Alla myndigheter hafva förklarat, att så är. Orten är kall och kylig om vårarne på grund af vattenuppdämning, hvilket gör, att sjukligheten vid Salbohed har under alla tider varit mycket betänkelig, särskildt tidigt på vårarne. Det är jag bäst i tillfälle att veta, som gjort min första militära uppfostan vid Salbohed. Skall Salbohed ställas i ordning för sitt ändamål, kommer det att blifva särdeles dyrt. Af de baracker, som finnas, äro en del mycket gamla och af gammal typ, en del af den allra äldsta och ingen af barackerna är modern. De äro förfallna och taken äro dåliga. Allt detta kan ju anses vara ett fel af arméförvaltningen, att dessa baracker icke underhållits så synnerligen väl, men det beror derpå, att den allmänna meningen varit den, att denna lägerplats skulle flyttas till annan lämpligare plats inom länet, så att man dragit sig för att lägga ner penningar der under sådant antagande. Ty man har aldrig kunnat föreställa sig, att det skulle röna så stort motstånd att förflytta denna så illa belägna lägerplats. Här har just talats om, huru vådligt det förhåller sig vid skjutningar. Skjutbanan är nemligen så förlagd, att dess förlängning träffar främmande mark, och det har inträffat, att förlupna kulor gått långt bort i bygden. Detta kan visserligen hjälpas genom att lägga banan i annan riktning, då den kunde till kulfång få en sandås, som der går fram. Men nu förhåller det sig så, att på den sandåsen löper stora landsvägen

fram, och skall man nu lägga om skjutbanan, då måste denna landsväg förflyttas så, att den icke blir åtkomlig vid skjutning, och detta är förenadt med högst betydande kostnader. När nu förhållandena äro sådana med denna mötesplats, torde det vara ganska tydligt och klart, att man gjorde klokt uti att så fort som möjligt uppföra ett etablissement på annat håll. Det erbjuder sig dervid tillfälle att förlägga detta etablissement till olika ställen, ty jag har mig fullt bekant, att det är icke endast Vesterås, som är villigt att hvad på staden ankommer göra allt för att tillgodose regementets behof på bästa sätt, utan i länet finnas äfven andra städer, som äro villiga att gå önskingar i detta afseende till mötes.

Nu sade en ärad talare här, utskottsledamot, att det alltid förut framhållits i kongl. framställningar, att det varit meningen att förlägga regementet till Vesterås, men så har icke skett i år. Ja, det förhåller sig så, att man hade bindande aftal med Vesterås, men att tiden för detta aftal utgått. Under sådana förhållanden kunde man naturligtvis icke tala så absolut säkert om att man skulle komma till Vesterås. Nu hafva emellertid stadsfullmäktige i Vesterås förnyat sina erbjudanden, så att numera intet hinder förefinnes för att följa den gamla planen. Emellertid är det nog sant, att i det öfnings- och förlägningsområde, som är ifrågasatt, ingår en mindre del, hvilken tillhör kronan och som sålunda, innan man kan använda den delen, måste föranleda en riksdagsfråga. Men man har ju alltid tänkt sig, att vid truppförläggningars ordnande det icke skulle möta något hinder att, der kronan eger mark, få disponera öfver den. Hvad angår öfningsområdet vid Vesterås, vill jag nämna, att det är ovanligt stort, icke mindre än 400 tunnland, högst omvexlande terräng och utmärkt just därför, att den plats, der det vore meningen, att etablissementet skulle ligga, 1 à 2 kilometer utanför staden, utgöres af en sandås. Man har anfört som skäl emot detta öfningsområde, att en del skulle under vissa tider af året vara vattensjuk. Det är alldeles riktigt, att så är förhållandet, emedan Mälarens vattenstånd om våarna är så högt. Men då vattnet faller undan, blir äfven denna del af området torrmark. Detta område är endast 30 à 40 tunnland, och då hela området utgör 400 tunnland, kunna herrarne väl förstå, att om på våarna mälarvattnet stiger upp öfver 30 à 40 tunnland, betyder det ingenting.

Enär här har uppgifvits, att byggnaderna äfven på Salbohed nyligen inlösts för kronans räkning, ber jag att få förklara, att så icke är förhållandet. Det är ett fullkomligt misstag och måste berott på att den ärade talaren förvexlade Salbohed med någon annan mötesplats, der byggnaderna inlösts af skäl, som jag förut varit i tillfälle att framhålla.

Hvad slutligen beträffar Smålands husarer, är det verkligen bekymmersamt, att detta kavalleriregementes etablissement ej nu blifvit upptaget i utskottets förslag. Ty det har varit och är af stor vikt, att samfliga specialvapnens etablissement blifva ordnade så fort som möjligt; och särskildt kavalleriregementena äro i behof

*Angående
anslag till
nya byggnader för
armén
m. m.
(Forts.)*

Angående
anslag till
nya byggnader för
armén
m. m.
(Forts.)

af stallar, Enligt Riksdagens och Konungens beslut skall indelningsverket indragas så fort ske kan från den 1 januari 1904, och då komma äfven de indelta rusthållshästarna att försvinna. Riksdagen föreskref icke, då den i viss mån ändrade Kongl. Maj:ts framställning i afseende å indragningen af rusthållsregementena, att de gamla rusthållshästarna skulle öfverlemnas till kronan, och att rusthållarne emot ersättning skulle vara skyldiga att vinterföda dem och sköta om dem tills vidare, så länge rusthållshästarna funnos. Detta vilkor kom icke med i särskilda utskottets framställning, och sålunda måste staten, såvida dessa regementen skola hållas vid makt, så fort som möjligt skaffa nya hästar. Och vi äro i det största trångmål, hvar dessa hästar skola placeras. Särskildt för kavalleriet, men äfven för artilleriet är det af stort behof att genast kunna få upp stallar. Nu är det stallutrymme, som finnes på Ränneslätt, afsedt endast för de forna rekryt- och remontsqvadronerna. Der har man nu lyckats inlösa vissa gamla stallar med 88 spiltor, för det ringa priset af 10,000 kronor, utaf officerskåren, som byggt upp dem, men icke längre har behof af desamma. För öfrigt hade de byggts på en tid, då det afsågs att uti dem insätta rusthållshästar; och sådana hästar hafva också understundom stått der vissa tider på våren. Men dessa stallar äro icke tillräckliga, utan är det så, att om Smålands husarregementes etablissement, hvad särskildt stallarna beträffar, icke nu omedelbart kommer att uppföras, blir följden den, att hästarna måste skickas åt något annat håll, der stallutrymme kan beredas åt dem. Således vore det en ganska stor rubbning i förhållandena, om Smålands husarregementes etablissement icke kunde tillgodoses.

Nu kan man visserligen säga, att kostnaderna möjligen kunde nedbringas, i fall man kunde taga i anspråk en del af de der redan befintliga byggnader, men detta medförde säkerligen för framtiden stora olägenheter, enär detta förutsatte, att man för närvarande skulle bygga det nya etablissementet blott för 4 sqvadroner på en derför utsedd lämplig plats, mer eller mindre aflägsset från det nuvarande lägret, med tanke på att den 5:te sqvadronen kunde förläggas derstädes. Att man för öfrigt komme att på bästa sätt tillgodogöra sig de byggnader och materialier på de nuvarande lägerplatserna, der sådant läte sig göra, vore emellertid ganska visst. De gamla husen äro för öfrigt blott trähus. Så stort värde kunna de icke hafva, om de än äro goda att hafva under öfvergångstiden.

När man talar om denna fråga i dess helhet, gör man sig säkerligen skyldig till stort misstag, om man tror, att ett sådant arrangement utaf vinteretablissementen på mötesplatserna skulle medföra en afsevärd besparing derigenom, att man kunde vinterombona de gamla barackerna, som finnas å mötesplatserna, och göra dem så användbara, att sjelfva hufvudetablissementen kunde byggas i mindre utsträckning och sålunda jemväl billigare. Jag har låtit uppgöra en approximativ uträkning öfver huru utgifterna skulle ställa sig, men då jag ej varit i tillfälle att sjelf granska densamma, vill jag nu icke komma med några fixa siffror. Den tabell,

som jag här har, visar emellertid, att behållningen derpå i ekonomiskt afseende skulle blifva ingen. Och detta kan ju förvåna. Men man måste dock först och främst bygga vissa hus, som icke alls finnas och som måste vara i fullkomligt vinterskick, enär de skola brukas hela året om. De nuvarande barackerna skola sedermera vinterombonas, hvilket emellertid är en mycket kinkig sak.

Våra flesta baracker, med undantag af de kavallerietablissemment, som äro afsedda för de s. k. exercisskvadronerna, äro byggda så billigt som möjligt. En del af dem är uppförd af korsvirke och har sedermera brädfodrats. En annan del är visserligen timrad, men är uppförd af tunnt, svagt virke, som ligger på sten-
fot utan ordentlig trossbotten, samt har icke andra eldstäder än kaminer, hvarför i flesta fall icke finnes något slag af murverk, och vidare kommer man vanligen direkt från fria luften in i dem, då ingen förstuga förefinnes, som utestänger kylan. Skola nu dessa baracker ombonas till beboelighet för vintrarna, de stränga vintrar, som vi i regeln hafva, särskildt i de norra delarna af landet, måste de så godt som alldeles ombyggas, hvilket säkerligen skulle vara förenadt med ganska stora utgifter; — och ändå blifva barackerna ej ändamålsenliga. De komma visst icke att motsvara de fordringar i hygieniskt afseende — luftvexling och sundhet — som med skäl kan uppställas. I sådana bostäder kan ej heller åstadkommas de bekvämligheter, som finnas i våra nya kaserner och med hvilka vi vilja tillgodose våra värnpligtige, såsom t. ex. ordentliga tvättrum, duschrum och sedermera ett och annat i öfrigt; man gör ju numera anspråk på att hvarje kompani skall hafva sitt rum, der manskapet kan vara tillsammans och läsa den litteratur, som der skulle förefinnas, samt i öfrigt kunna skriva bref och draga sig tillbaka från det mera oroliga lif, som föres i logementen och korridorerna. Något dylikt kan, som sagdt, ej åstadkommas i de vinterombonade barackerna. Jag kan tänka mig en sådan anordning för en kortare tid och finna mig i det klander och den missbelåtenhet, som gifvetvis med dem kommer att göra sig gällande, men jag kan ej tänka mig att ordna saken så för framtiden. Och här är det väl fråga om att bygga för framtiden, när man för hvarje etablissement, äfven om de förläggas på mötesplatserna, kommer upp till sådana belopp som 1 million och derutöfver.

Derjemte få vi tänka oss, hvilken betydelse det har, att man vid förläggning å mötesplatserna måste uppföra officersbostäder derstädes. Ty man kan icke tänka sig, såsom en talare yttrade, att officerarne äfven uuder de nya förhållandena skulle der skaffa sig bostäder sjelfva. Staten får naturligtvis inbesparad inquarteringsersättning i utbyte, men måste dock bekosta dessa officersbostäder.

Jag är öfvertygad om, att ju mera herrarne sätta sig in i denna sak, skola herrarne finna, att man icke vinner någonting hvarken i det ena eller andra afseendet på att förlägga etablissementen till mötesfälten, utan att det tvärtom skulle medföra många olägenheter. Och då vi nu äro färdiga besluta, att de värnpligtige,

*Angående
anslag till
nya byggnader för
armén
m. m.*

(Forts.)

Angående
anslag till
nya bygg-
nader för
armén
m. m.
(Forts.)

som tilldelas specialvapnen, skola få det tidsenligt och väl anordnadtt enligt tidens kraf, synes det mig, som om man icke finge rygga tillbaka för att, i den mån det ske kan, äfven göra anordningarna för den talrikaste delen af våra värnpligtige, infanteri-beväringen, så tilltalande och ändamålsenliga som möjligt. Redan hittilldags har, såsom jag vill omnämna för herrarne, på de platser, der ett infanteriregemente och ett annat regemente är förlagdt och der det finnes ett fast och tidsenligt etablissement för det senare, i flera år missnöjet bland de värnpligtige vid det förra regementet varit stort just derigenom att de se, att de värnpligtige, som gå till det andra truppförbandet, hafva det så bra, som de verkligen hafva det. Jag vill här särskildt nämna Vesternorrlands regementes mötesplats, ty der ligger äfven Norrlands trängbataljon, hvars beväringar hafva det så väl anordnadtt i såväl det ena som andra afseendet, som de gerna kunna önska sig. Och på samma ställe, Sollefteå, ligger, som sagdt, Vesternorrlands regemente, hvars beväringar ingalunda hafva det så bra, särskildt som deras baracker äro ganska dåligt gjorda. Om det ordnas på det sätt, som motionärerna tänkt sig, så kommer det att blifvå ett så stort missnöje med dessa anordningar, att barackerna snart nog skulle få byggas om och ersättas med ordentliga kaserner.

Slutligen, att, såsom utskottet gjort, helt och hållet utesluta befälsbyggnader vid Norrbottens infanteriregemente, förlagdt i Boden, är icke rimligt och kan icke leda till annat än uppskof med det helas tillfredsställande anordnande. Följden blir, att man måste mycket snart gripa sig an med den saken, ty om nu etablissementet för stammen och beväringen uppföres, så måste de officerare, som kommanderas att tjänstgöra der och hvilka dock icke kunna tänkas bo hvar som helst, hafva något ställe att taga vägen. Frågan om bostäder för officerarne i Boden har icke blifvit rätt uppfattad, och de, som varit i Boden, veta säkerligen, huru litet tillfälle gifves att der förhyra bostäder, å hvilka priset derjemte är ovanligt högt och hvilka ej heller äro vidare ombonade. Etablissementet kommer för öfrigt att ligga så pass långt från sjelfva Bodens by, att det icke går för sig att vid en sammandragen trupp låta endast jourhafvande officer bo i kasern, under det att de andra bo hvar de kunna i trakten. Jag tror sålunda, att ej heller det håller streck för framtiden att, såsom reservanterna tänkt sig, bygga endast en befälsbostad; de andra måste dock alltid komma framdeles. Herrarne skola för öfrigt komma i håg, att äfven om det infanteriregemente, som är förlagdt i Boden, icke har så lång utbildningstid som specialvapnens värnpligtige, så är dock detta regemente en besättningstrupp för Bodens fästning och skall sålunda vara förlagdt der året om. Stammen måste då blifva i ständig tjänstgöring och sålunda äfven officerare finnas der, så att de fort kunna vara på ort och ställe, om så behöfves. De värnpligtige skola, enligt förslaget, der komma att inkallas i två omgångar, så att skolor och öfningar komma att fortgå der året om.

Jag vill nu icke lümgre uppehålla kammaren med denna fråga,

utan får sluta med att hemställa, att kammaren ville biträda reser-
vanternas förslag.

Herr Söderberg: Herr talman! Jag ber endast att få säga några ord. Då jag är en bland dem, som underskrifvit herr Ollas A. Ericssons motion, skall jag nemligen be att få angifva några skäl, hvarför jag gjort det. När jag läste den kongl. propositionen och den del af densamma, som handlar om kasernbyggnaderna, så mötte jag der dessa stora penningssummor, som skulle blifva en följd af dessa kasernbyggnader. Jag förstod mycket väl, att vi aldrig skulle kunna undkomma dessa byggnader, men jag stod tveksam inför den frågan, huruvida det skulle vara lämpligare att förlägga dessa mötesplatser intill städerna än på landsbygden. Det förefinnes, såsom jag kunde förstå, ganska många olägenheter både i det ena och andra afseendet, och jag stod något tveksam inför de stora summor, som äskades. Jag stod tveksam därför, att jag för min del ansåg, att en något bättre utredning angående den ekonomiska sidan af denna sak borde blifva förebragt, och jag hade mina funderingar, huruvida det icke skulle finnas några af de nuvarande mötesplatserna på landsbygden, som skulle kunna användas till mötesplatser fortfarande såsom hittills. Det är ju icke fråga om att bygga och iordningställa vapenöfningsplatser på landsbygden, utan frågan gäller ju här, huruvida man bör öfvergifva de nuvarande mötesplatserna på landsbygden och förlägga dem till städerna. Jag vill vidare uttala den förvåning, som uppstod hos mig, då herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet nyss yttrade, att det icke skulle blifva billigare, utan kanske ställa sig i någon mån dyrare, om man skulle kunna bygga om och modernisera de nuvarande mötesplatserna.

Ja, herr talman, jag skall icke yttra något vidare. Jag har endast velat omnämna de funderingar, som uppstodo hos mig, då jag läste den kongl. propositionen, och för min ringa del ansåg jag, att en något bättre och noggrannare undersökning borde verkställas i detta afseende. Jag skall emellertid ej göra något yrkande.

Herr Björck: Herr talman, mine herrar! Då chefen för landtförsvarsdepartementet redan anfört de skäl, som tala för att Hallands regemente skall få sina kasernbyggnader uppförda, der Kongl. Maj:t tänkt sig dem, skall jag yttra mig helt kort. Det är dock en annan sida af saken, som jag skulle vilja beröra, nemligen att vi icke böra tänka på att ställa dessa baracker i ordning, så att de skola tjena till vinterbostad för våra beväringar, ty vi böra väl icke vilja förstöra vår ungdoms helsa och krafter redan i fredstid, och det är just kraftig och frisk ungdom, som behöfves för att kunna uthärda ett eventuellt krigs besvärigheter. Jag tror därför, att vi böra afstå från tanken på att förvandla våra gamla baracker till kaserner. Jag vill emellertid nu icke yttra mig vidare om den saken, utan endast tillägga, att jag icke hört några skäl förebringas, på grund hvaraf Hallands regementes kasern icke skulle byggas såväl som andra regementes kaserner. Deremot hafva vi ju hört

*Angående
anslag till
nya bygg-
nader för
armén
m. m.*

(Forts.)

Angående
anslag till
nya bygg-
nader för
armén
m. m.

krigsministern uttala sig därför, och jag skall därför be att få instämna med reservanterna.

Herr *Törnqvist* instämde häruti.

Som tiden nu var långt framskriden samt flere talare anmält sig för yttrandens afgifvande, uppsköts den vidare behandlingen af ifrågavarande utlåtande till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag skulle fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,53 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.